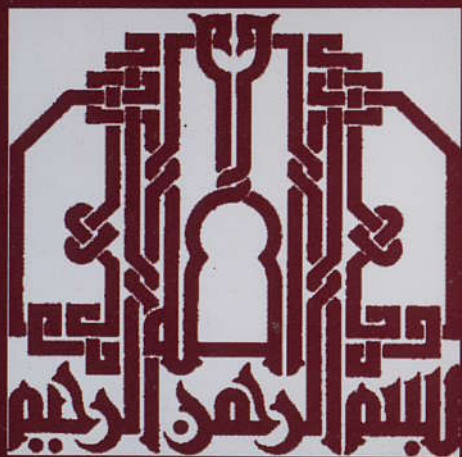

Mostovi ljubavi

među ljudima

Aid El-Karni

Naslov originala:

عائض القرني

جسور الحبة

'A'id Al-Qarny
Džusûr al-mahabba

Prijevod
Omer Spahović

Izdavač
ID "EL-KELIMEH"
Novi Pazar
Za izdavača
Malik Nurović

Lektor
Samir Škrijelj
Recenzent
Sanin Musa

Tehničko uređenje
Glas islama

Štampa
Refref, Beograd

Za štampariju
Zoran Petrinović

Tiraž
300 primjeraka

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

28-423.78

КАРНИ, Аид

Mostovi ljubavi / Aid El-Karni ; [prijevod Omer Spahović]. – Novi Pazar ; El-Kelimeh, 2005 (Beograd : Refref). – 98 str. ; 21 cm. – (Glas islama)

Prevod dela: Džusur al-mahabba / Aidh Al-Qarny. –
Tekst delimično na arap. jeziku. Tiraž 300.

Isbn 86-83707-49-0

a) Љубав – Ислам
COBISS.SR-ID 123013644

Aid ibni Abdillah el-Karni

MOSTOVI LJUBAVI

među ljudima

Novi Pazar, 2005.

Svaka hvala pripada samo Allahu, Njemu se zahvaljujemo, od Njega pomoć, oprost i uputu tražimo. Allahu se utječemo od zla duša naših i od hrđavih djela naših. Onaj koga Allah uputi neće otići u zabludu, a onaj koga On u zabludi ostavi neće naći upućivača.

Svjedočim da nema boga osim Allaha Jedinih, koji sudruga nema, i svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i Njegov poslanik, neka je na njega obilje Allahovog blagoslova i milosti.

Uistinu, ljubav u ime Allaha, dželle šanuhu, predstavlja jedan od najznačajnijih postulata i temelja vjerovanja, kao što nas je o tome obavijestio istinoljubivi i povjerenja dostojni Poslanik, Allah ga blagoslovio i spasio.

Ta ljubav ima svoje mostove (spone) koje je uspostavio naš Veličanstveni i Uzvišeni Gospodar među vjernicima i kojima je povezo njihova srca. Uzvišeni Allah je ove mostove spomenuo na više mjesta u Svojoj Veličanstvenoj Knjizi, kao što je:

﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ (الحجرات: ١٠)

"Samo su vjernici braća." (El-Hudžurat, 10)
i:

﴿وَاَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾ (آل عمران: ١٠٣)

"I svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinujte!" (Ali Imran, 103).

Uzvišeni kaže i:

﴿وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾ (الأنفال: ٦٣)

"...i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ne bi sjedinio srca njihova, ali ih je Allah sjedinio, - On je, zaista, Silan i Mudar." (El-En'fal, 63).

Allah, dželle šanuhu, je ograničio iskreno prijateljstvo samo na vjernike, pa je rekao:

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ﴾ (التوبة: ٧١)

"Vjernici i vjernice su jedni drugima prijatelji." (Et-Tevbe, 71) i rekao je:

﴿إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ﴾ * وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْعَالِيُونَ (المائدة: ٥٥، ٥٦)

"Vaši zaštitnici su samo Allah i poslanik Njegov i vjernici koji ponizno molitvu obavljaju i zekat daju. Onaj ko za zaštitnika uzme

Allaha i poslanika Njegova i vjernike – pa, Allahova strana će svakako pobijediti." (El-Maide, 55-56).

I Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je također spomenuo mostove ljubavi, te je i on taj koji ih je osnovao, utemeljio i produžio veze ljubavi u srcima svojih sljedbenika do Sudnjega dana. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao što stoji u Muslimovom Sahihu, u hadisu kojeg prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, rekao: "Musliman kod muslimana ima šest prava." *Koja su to prava, Allahov Poslaniče? – upitaše. On reče: "Kada ga sretnješ da mu nazoveš selam, kada te pozove da mu se odazoveš, kada od tebe zatraži savjet da ga posavjetuješ, kada kihne i zahvali se Allahu da kažeš: "jerhamukellah" (Allah ti se smilovao), kada se razboli da ga obideš i kada umre da mu pratiš dženazu."*¹

Za ovim stvarima se svakodnevno ukazuje potreba i skoro da ne prođe niti jedan dan ili noć a da se ne desi makar neka od njih. No i pored toga mnogi ljudi ne posvećuju dovoljno pažnje svojoj braći muslimanima, niti vode dovoljno računa o njihovim pravima, tako da niti obilaze bolesnike, niti prate dženaze, a niti ko me nazivaju selam.

Nakon što ovo jasno primijetih, zamolih Uzvišenog Allaha da mi pomogne u prikuplja-

¹ Hadis prenosi Muslim (4/1705) pod brojem 2162.

nju materijala za ovu brošuricu, u kojoj sam obradio neke od tih mostova - "mostova ljubavi", podsjećajući sebe najprije, a onda i svoju braću muslimane da među sobom produžu te mostove, kako bi među sobom proširili ljubav, prisnost i prijateljstvo.

Pa hajmo se voljeti..., hajmo biti bliski i prisni..., hajmo biti milostivi jedni prema drugima.

ISLAMSKI ODGOJ

PRVO: POZDRAV U ISLAMU

1. SELAM - ISLAMSKI POZDRAV

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojašnjavajući kako se dva muslimana trebaju ophoditi jedan prema drugome kada se sretnu, kaže: **"Kada neko od vas sretne svoga brata neka mu nazove selam."**²

Selam je, dakle, pozdrav koji je Allah, dželle šanuhu, objavio Svome poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i to je pozdrav stanovnika Dženneta. Uzvišeni Allah kaže:

² Prenosi ga Ebu Davud (4/351) pod brojem 5200. Albani kaže: "Prenio ga je sa dva seneda od kojih je jedan sahih (vjerodostojan), kao što stoji u "El-Miškat-u" pod brojem 4650.

﴿تَحِيَّتُهُمْ يَوْمَ يَلْقَوْنَهُ سَلَامٌ﴾ (الأحزاب: ٤٤)

*"Njihov pozdrav na Dan kada se sa Njim sretnu biće selam."*³

To je jedini pozdrav kojim su zadovoljni Allah i Njegov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, da ga praktikuje ovaj ummet. Stoga, muslimanu nije dozvoljeno da ovaj pozdrav zamijeni bilo kojim pozdravom drugih naroda: ni sa *Dobro jutro*, ni sa *Dobrodošli*, ni sa *Dobar dan*... niti bilo čime drugim. Imran ibn Husajn, radijallahu anhu, priča: "U džahilijjetu smo govorili: *"en'amellahu bike ajnen"* - *Bog ti bio naklonjen (ispunio ti želju)* i *"eni'm sabahan"* - *Dobro jutro*, pa nam je to, dolaskom islama, postalo zabranjeno."⁴

Ibni Ebi Hatim prenosi od Mukatil ibni Hajjana da je rekao: "U džahilijjetu su govorili *"hujjite mesaen"* - *Dobro večer, prijatno večer*, *"hujjite sabahan"* - *Dobro jutro, prijatno jutro*, pa je Allah to zamijenio selamom."⁵

Dakle, musliman mora započeti ovim veličanstvenim pozdravom, selamom koji je propisan vjerezakonom i sunnetom Allahova posla-

³ El-Ahzab, 44.

⁴ Prenosi ga Ebu Davud (4/357) pod brojem 5227. Hafiz Ibn Hadžer kaže u "Fethul-Barij-u" (11/6): "Svi prenosioci ovog esera su vjerodostojni, ali je eser ipak munkati (prekinut)."

⁵ Ovo spominje Hafiz Ibnu Hadžer u "Fethul-Barij-u" (11/6).

nika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg nam je u naslijeđe ostavio.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا﴾ (النساء: ٨٦)

*"A kada budete pozdravljeni pozdravom, vi još ljepšim odgovorite ili istim uzvratite, jer će vam Allah, zaista, za sve račun svoditi."*⁶

"Ljepšim odgovorite" znači odgovorite još potpunije, tako da ako vam se kaže: *"Esselamu alejkum we rahmetullah"* vi recite: *"Ve alejkumusselam ve rahmetullahi we berekatuhu"*, ili *"istim uzvratite"* pa recite: *"Ve alejkumusselam ve rahmetullah."*

Ebu Davud i Tirmizi prenose vjerodostojnim senedom (lancem prenosilaca) od Imran ibni Husajna, radijallahu anhu, da je neki čovjek došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa rekao: *"Esselamu alejkum."* Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je uzvratio i čovjek je sjeo. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Deset."* Zatim dođe drugi i reče: *"Esselamu alejkum ve rahmetullah."* Poslanik alejhisselam i njemu odgovori i čovjek sjede. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Dvadeset."* Zatim dođe i treći i reče: *"Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu."* Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njemu uzvрати, pa, nakon što

⁶ En-Nisa, 86.

čovjek sjede, reče: “*Trideset.*”⁷ što znači da trideset sevaba ima onaj ko selam nazove u njegovom najpotpunijem obliku.

Ovako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, radio i ovakvom metodom se služio prilikom podučavanja svojih ashaba. Pogledajmo kako je Sunnet činio dražim i bližim srcima svojih ashaba time što ih je obavještavao da ih čeka velika nagrada od Allaha Jednog i Jedinog ako budu u praksu sprovodili njegove upute i ako budu išli njegovim putem.

2- KOME SMIJEMO NAZVATI SELAM

Buharija i Muslim bilježe od Abdullah ibni Omera, radijallahu anhuma, da je neki čovjek upitao Allahovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Kakav je islam najbolji?” On mu je rekao: “*Da nahraniš gladnog i da nazivaš selam onome koga poznaješ i onome koga ne poznaješ.*”⁸

I ovo je, također, još jedna časna islamska poslanička uputa da nazivaš selam i onom mus-

⁷ Bilježi ga Ebu Davud (4/350) pod brojem 5195. A Tirmizi ga bilježi (5/51) pod brojem 2689. Tirmizi kaže “hasen sahih garib min hazel wedžh.” Albani za ovaj hadis kaže da je hasen kao što to stoji u “El-Miškat-u” pod brojem 4643.

⁸ Bilježi ga Buharija (1/13) i Muslim (1/65) pod brojem 39.

limanu kojeg poznaješ i onom kojeg ne poznaješ. Neki od naših dobrih prethodnika je rekao: “Selam je, kod novijih generacija, postao pozdravom samo među poznanicima, a to je jedan od predznaka Sudnjeg dana. Musliman je, dakle, dužan širiti selam među ljudima, među onima koje poznaje i među onima koje ne poznaje, osim kršćana, mušrika i idolopoklonika. Ovi se propisi odnose, kao i sve prethodno rečeno što pojašnjava prava ljudi jednih kod drugih, samo na muslimane. Prema tome, ako čovjek živi u islamskom društvu onda je dužan nazivati selam onome koga sretno, bilo da ga poznaje i da mu je prijatelj ili rođak, ili da ga uopšte i ne poznaje.”

Istina je, dakle, da mi danas selam nazivamo samo onima koje poznajemo. Ni na javnim mjestima ljudi ne nazivaju selam, osim onima koje poznaju, dok onima koje ne poznaju selam uopšte ne nazivaju. Ovo je jedan tipični džahilijetski postupak, koji je potpuno u suprotnosti sa praksom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

U dvjema najvjerodostojnijim zbirkama hadisa stoji da je Allah, dželle šanuhu, rekao Ademu, alejhisselam, kada ga je tek stvorio: “*Idi i poselami onu grupu meleka koja sjedi i poslušaj kako će ti uzvratiti i to će biti tvoj pozdrav i pozdrav tvoga poroda.*” Adem alejhisselam je otišao i rekao im: “*Esselamu alejkum.*” Oni uzvratiliše: “*Ve alejkumusselam ve rahme-*

tullah”, tako da su dodali još i “*ve rahmetullah*”.⁹

To je Ademov, alejhisselam, pozdrav i pozdrav njegova poroda kao i pozdrav stanovnika Dženneta. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Nećete ući u Džennet dok ne povjerujete, a nećete povjerovati sve dok se ne budete voljeli međusobno. Pa, hoćete li da vas uputim na nešto što ako budete praktikovali sigurno ćete se voljeti? Širite selam među sobom.*”¹⁰

U ovom hadisu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio da se u Džennet ne ulazi osim sa imanom, da se iman ne dostiže osim sa ljubavlju, a ljubav se ne stiče osim širenjem selama međusobno.

Širenje selama otklanja pakost, zlobu i prikrivenu mržnju iz srca, naročito među rodbinom i komšijama. On u islamu predstavlja podizanje bijele zastave predaje i kao da nazivanjem selama kažeš: “Došao sam sa podignutom bijelom zastavom, budite spokojni i nemojte me se bojati.”

Ovo je simbol ljubavi i dobre namjere koje je, među nama, uspostavio naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i na čije je jačanje i

⁹ Bilježi ga Buharija (7/125) i Muslim (4/2183) pod brojem 2841.

¹⁰ Bilježi ga Muslim (1/74) pod brojem 54.

učvršćenje, u srcima svojih ashaba i svoga ummeta, podsticao.

Buharija prenosi od Ammar ibni Jasira, na kome se ovaj sened i završava, da je rekao: “*Ko sakupi troje, sakupio je sav iman: da sebi u potpunosti obezbijedi sva prava pa u tome niti pređe granicu niti sebi nepravdu učini, da kao učen naziva selam drugima i da udjeljuje i onda kada ni sam nema mnogo.*”¹¹ Nazivanje selama od strane učenog u ovom slučaju podrazumijeva skromnost Božijeg roba koji se neće ni nad kime oholiti i koji će nazivati selam i malom i velikom, i časnom i poniženom, i onome koga poznaje i onome koga ne poznaje. Oholi postupa potpuno suprotno. On iz oholosti neće svakome ni uzvratiti na selam, a kamoli da svakome selam nazove.¹²

Buharija i Muslim, u svojim Sahihima, bilježe od Enesa, radijallahu anhu, da je *Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pored dvojice mladića i prvi im nazvao selam.*¹³

Ovo je dokaz njegove prevelike skromnosti, blagosti i milosti, neka je na njemu obilje Allahovog blagoslova i milosti. Na ovaj način je on dospijevao i do srca ovih mališana, jer će se oni

¹¹ Prenosi ga Buharija (1/12) sa nekompletnim senedom, a isti ovaj hadis sa istim kompletnim senedom bilježi Abdurrezzak u svome Musannefu pod brojem 19439.

¹² Pogledaj Zadul-mead (2/410).

¹³ Buharija ga bilježi (7/131), a Muslim (4/1708) pod brojem 2168 i to baš u ovoj formi.

ponositi time što im je on, alejhisselam, nazvao selam pa će se time hvaliti na skupovima na kojima budu.

Musliman, dakle, mora biti ponizan i skroman prema takvima, te ih neće ignorisati niti potejenjivati zato što su mali. Naprotiv, tražit će ih i obratit će im pažnju. On će ih time, što će im nazvati selam, poučiti ljubavi i to će ih podsticati na lijep odgoj i ponašanje.

U djelima životopisa vidimo da bi Omer, radijallahu anhu, i pored svoje strogoće i dosljednosti kada je u pitanju istina, kada bi prolazio pored mališana stao, nazvao im selam i šalio bi se s njima, iako je bio vrhovni vladar muslimana. Jednom je tako prolazio pored mališana u Medini dok su se ovi igrali. Oni su se, znajući ko je on, kada su ga ugledali i čuli, razbježali svojim kućama.

Od Omera, radijallahu anhu, su i šejtani bježali, pa kako ne bi i djeca! Kako da ne pobjegnu djeca čija su srca poput ptičijih srca! Pa zar nisu pobjegla od čovjeka zbog kojeg su nevjernihke vladare obuzimali očaj, beznađe i strah!

Tada su svi pobjegli osim Abdullaha ibni Zubejra. Jedino on nije pobjegao, iako je bio mali. Omer, radijallahu anhu, se sa njim našalio, govoreći mu: "Tvoji drugovi su se svi razbježali, a ti nisi pobjegao. Zar tebe nije strah?" Abdullah mu je odgovorio: "Ništa nisam skrivio da bih te se zbog toga bojao, a put ionako nije tijesan pa ti mjesto ne zauzمام." Od tog

momenta je to ostalo kao nepobitan dokaz njegove hrabrosti i razboritosti. A kako da ne bude inteligentan i razborit kada je njegov otac Zubejr ibni Avvam, a majka Esma, neka je Allah sa svima njima zadovoljan!

Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿ذُرِّيَّةٌ بِعَظْمِهَا مِنْ بَعْضِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (آل عمران: ٣٤)

*"...sve porod jedan od drugog -, a Allah sve čuje i sve zna."*¹⁴

3. PREUZIMANJE I DOSTAVLJANJE SELAMA

Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je nazivao selam svakome ko mu je u susret dolazio. Uz to bi slao selam i onima koji su voljeli da ih on poselami, a odsutni su. Tako se prenosi da je on, alejhisselam, jednom poslao nekog dječaka nekom bolesnom čovjeku. Kada je dječak stigao, rekao mu je: "Allahov Poslanik, alejhisselam, te je poselamio."¹⁵

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je uvijek primao i prihvatao selam bilo od koga da mu je dolazio.¹⁶ Buharija i Muslim bilježe da je *Džibril, alejhisselam, jednom, sišao s neba i do-*

¹⁴ Ali Imran, 24.

¹⁵ Bilježi ga Muslim (3/1506) pod brojem 18949.

¹⁶ Pogledaj Zadul-mead (2/416).

šao Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, a u tom je dolazila Hatidža, neka je Allah zadovoljan s njom. Džibril, *alejhissemam*, reče Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*: “Allahov poslanik, ovo je Hatidža, donosi ti hranu. Prenesi joj selam od njenog Gospodara i obraduj je kućom u Džennetu u kojoj neće osjetiti ni galame ni umora.”¹⁷ Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je tako prenio selam od Džibrila i Aiši, neka je Allah zadovoljan sa njom.¹⁸

Selam se, po ispravnijem mišljenju, završava kod riječi “*ve berekatuhu*”, kao što to prenose Ebu Davud i Tirmizi pouzdanim senedom (lancem prenosilaca). Neki dodaju još i “*ve magfiretuhu*”. Međutim, ovaj dodatak nema jake potpore u Sunnetu, a Ebu Davud ga spominje u hadisu koji je slab i ne zadovoljava kriterije vjerodostojnosti.¹⁹

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, bi, kao što to bilježe Buharija²⁰, Tirmizi²¹ i

¹⁷ Bilježi ga Buharija (4/231) i Muslim (4/1887) pod brojem 2432.

¹⁸ Ovo prenose i Buharija i Muslim.

¹⁹ Bilježi ga Ebu Davud (4/350) pod brojem 5196. Ibnul-Kajjim navodi tri slabosti ovog dodatka. Pogledaj Zaul-mead (2/417). Hafiz Ibnu Hadžer također kaže za ovaj dodatak u hadisu da je slab i to u svom djelu Fet-hul-Bari (11/8).

²⁰ Bilježi ga u Sahihu (1/32).

²¹ Es-Sunen (5/68) pod brojem 1723.

Hakim²² od Enesa, *radijallahu anhu*, kada bi selamio, selamio bi tri puta. Ovo je vjerovatno činio kada bi nazivao selam masi ili grupi koja sva ne bi čula selam prvi put. Tako bi ponavljao selam do tri puta ako svi ne bi čuli do tada, kao što je to pojašnjeno u Hakimovoj predaji.

U praksi Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, stoji da je on, *alejhissemam*, otišao da obiđe Sa'd ibni Ubadeta. Kada je stigao do vrata rekao je: “*Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu*.” Sa'd ga je čuo, ali je odvratio selam u sebi, a ne glasno. Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je opet rekao: “*Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu*”, nakon čega je Sa'd ponovo odvratio na selam u sebi, a ne glasno, ne dajući do znanja Poslaniku, *sallallahu alejhi ve sellem*, da je odgovorio na selam. Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, i treći put reče: “*Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu*.” Nakon što je i treći put Sa'd odgovorio na selam u sebi, Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, se okrenu i pođe od kuće. Sa'd ibni Ubadeta požuri i sustiže ga, te mu reče: “Allahov Poslanik, čuo sam te svaki put kada si

²² El-Mustedrek (4/273), mada je prenio samo prvi dio hadisa, a to su riječi Enesa, *radijallahu anhu*: “Allahov poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je, kada bi govorio, ponavljao i po tri puta kako bi bilo bolje shvaćeno.” Ovdje se uopšte ne spominje selam. Hakim je, dakle, pogriješio kada je ovaj hadis ubilježio kao Buharijev propust.

mi nazvao selam i ja sam ti na svaki selam odgovorio, ali u sebi, a ne glasno, jer htio sam da nam više puta nazoveš selam." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Esselamu alejkum ehlel-bejti ve rahmetuhu innehu Hamidun Me-džid."*²³

4. NAZIVANJE SELAMA ŽENAMA

Tirmizi²⁴, Ebu Davud²⁵, Ibnu Madže²⁶ i Buharija u "El-Edebul-mufred"²⁷ bilježe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana prošao pored skupine žena i rukom dao znak da ih selami. Skupina žena je bila pored puta pa se on okrenuo prema njima i rekao: *"Esselamu alejkunne ve rahmetullahi ve berekatuhu."* To je bio njegov moral, sallallahu alejhi ve sellem, jer on je bio poslanik i ljudima i ženama.

Neki učenjaci kažu da je ženama dozvoljeno nazivati selam ako ne postoji nikakva zapreka

²³ Bilježi ga Buharija u El-Edebul-mufred pod brojem 1073. U komentaru Zadul-mead-a (2/419) stoji da u senedu ovog hadisa postoji slabost.

²⁴ Sunenut-Tirmizij (5/56) pod brojem 2697.

²⁵ Sunenu Ebi Davud (4/352) pod brojem 5204.

²⁶ Sunenu Ibnu Madže (2/1220) pod brojem 3701.

²⁷ El-Edebul-mufred pod brojem 1047, a u senedu ovog hadisa je Šehr ibni Haušeb, mada je Tirmizi rekao da je ovaj hadis hasen. Prenosi se i od Buharije da je rekao kako je hadis koji prenosi Šehr ibni Haušeb hasen, te kako nije tako slab prenosilac.

ili opasnost da bi to moglo izazvati neku smutnju, kao na primjer nazvati selam staroj ženi. Njoj se može nazvati selam pa i popričati sa njom i pitati je za njenu situaciju i zdravlje. Tako su radili i ashabi, neka je Allah zadovoljan sa svima njima. Tako nam Buharija²⁸ bilježi u hadisu od Sehl ibn Sa'da da su ashabi, nakon što su klanjali džumu namaz, svratili kod neke starice usput da je poselame. Ovo je poželjno činiti jer je to milosrđe prema starijim muslimanima koje je starost pritisla. Na ove stvari islam podstiče na mnogo mjesta, kao što to navodi Ibni Kajjim u svome djelu Zadul-mead.²⁹

5. NEKA PRAVILA NAZIVANJA SELAMA

1 - Vjerodostojno se prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bilježe Buharija³⁰, Muslim³¹ i Tirmizi³², da je rekao: *"Mlađi naziva selam starijem, prolaznik onome koji sjedi, jahač pješaku, a manja grupa većoj."*

* MLAĐI NAZIVA SELAM STARIJEM:
Ovaj hadis: *"Mlađi naziva selam starijem"*, itekako ima svoju mudrost, jer stariji ima pravo

²⁸ Sahihul-Buharij (1/225).

²⁹ Zadul-mead (2/412).

³⁰ Sahihul-Buhari (7/127-128).

³¹ Sahihu-Muslim (4/1703) pod brojem 2160.

³² Sunenut-Tirmizij (5/59) pod brojem 2703-2704.

da mu se ukazuje poštovanje i čast od strane mladih, te će zbog toga prvi započeti selamom mladi, a ne stariji. Tako da kada se sretnete sa starijim čovjekom od vas dužni ste mu prvi nazvati selam kako biste mu na taj način stavili do znanja da cijenite njegove godine i da ga poštujete. No, ukoliko bi on bio taj koji prvi nazove selam vama, onda je, u tom slučaju, bez sumnje, on bolji, odnosno, zaslužuje veću nagradu.

Mladi, dakle, prvi naziva selam starijem od sebe. Analogno tome, prvi će selamom započeti učen čovjek, uvažavana ličnost, onaj koji ima visok ugled i rejting u društvu, onaj koga je Allah iskušao ili imetkom ili položajem u društvu, ili onaj ko ima visoko mjesto u islamu. Svi će oni prvi nazivati selam drugima.

* **PROLAZNIK NAZIVA SELAM ONOME KOJI SJEDI:** Obaveza je, dakle, onoga koji se kreće da nazove selam onome koji stoji ili sjedi, a ne kao što čine neki ljudi pa čekaju da se uvijek njima u svakom slučaju naziva selam, svejedno da li jahao (vozio), išao pješke ili sjedio. Ovo je velika greška i treba se bojati za onoga ko je čini da ga ne obuzme oholost. Stoga je neophodno poznavati propise Sunneta i prakse Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po ovom pitanju, te se dosljedno držati toga u praksi. Pješak je, dakle, dužan prvi nazvati selam onima koji sjede, jer je on taj koji prilazi tom mjestu gdje se sjedioci nalaze. Sem toga,

najčešće je onaj koji prolazi ili dolazi sam, a obično sjedioca ima više ili bude cijela grupa.

* **JAHAČ NAZIVA SELAM PJEŠAKU:** Jahač je dužan pješaku prvi nazvati selam. Tako će onaj koji vozi auto prvi nazvati selam onome koji ide pješke i onaj koji jaše jahaču životinju će, isto tako, prvi nazvati selam pješaku. Neki komentatori, kao što stoji u Fethul-Barij-u, spominju mišljenje (stav) nekih da jahač uvijek ostavlja dojam uzdignutosti pa ga je islam zadužio time da prvi naziva selam pješaku iz skromnosti i poniznosti kako mu ne bi oholost dospjela u srce.

* **MANJA GRUPA NAZIVA SELAM VEĆOJ:** Ako jedan čovjek prođe pored grupe on je u tom slučaju dužan njima prvi nazvati selam, pa ako prođu petorica pored desetorice oni će nazvati selam desetorici, a ne desetorica petorici.

“Dovoljno je da samo jedan iz manje grupe nazove selam, a isto tako je dovoljno i da samo jedan odgovori na selam iz veće grupe”, kao što

bilježi Ebu Davud³³, a kao potporu tome i Malik slično bilježi u svome Muvetta-u.³⁴

Tirmizi bilježi predaju u kojoj stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Pješak naziva selam onome koji stoji.”*³⁵

To je bio moral, odgoj, učenje i mudrost Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On nije ostavio niti jedno dobro, a da nas nije podstakao da ga činimo, niti je ostavio bilo koje zlo, a da nas nije od njega odvratio.

2- Koliko je vrijedno prvi nazvati selam

Ibni Hibban³⁶ i El-Bezzar³⁷ bilježe od Džabira, radijillahu anhu, da prenosi kako je Alla-

³³ Sunenu Ebi Davud (4/354) pod brojem 5210, a u senedu je Seid ibn Halid el-Huzai. Kaže hafiz Ibnu Hadžer u svome djelu “Et-Taqrib” na strani 235 za ovog prenosioca da je slab. Albani je za ovaj hadis rekao da je hasen ako se uzmu u obzir zajedno svi senedi po kojima je došao, kao što stoji u El-Irva-u pod brojem 778.

³⁴ Muvetta (2/959) pod brojem 1. Ovo je vjerodostojna potpora prvoj predaji, iako se ne spominje sahabija u senedu.

³⁵ Tirmizi (5/59) pod brojem 2705 i kaže da je ovo “hasen-sahih” predaja.

³⁶ El-Ihsan fi taqrib sahihi Ibni Hibban (2/251) pod brojem 498. Arnaut kaže: “Svi prenosioci su vjerodostojni i po kriteriju Muslima od kojih je i on bilježio hadise, sem što je Ebuz-Zubejr prenio hadis sa “an” a mu-dellis je.

³⁷ Hejsemij kaže u El-Medžme’u (8/39): “Prenosi ga Bezzar i prenosioci su svi vjerodostojni.

hov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Neka onaj koji jaše prvi nazove selam onome koji ide pješke, a onaj koji ide pješke neka nazove selam onome koji sjedi, a od dvojice pješaka koji prvi selam nazove on je bolji.”*

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao što bilježe Ahmed³⁸ i Ebu Davud³⁹ s vjerodostojnim senedom, rekao: *“Najpreči ljudi Allahu su oni koji prvi nazivaju selam.”* A to znači: najbliži ljudi Allahu, dželle šanuhu, Njegovi najveći prijatelji i oni koji Ga najviše vole i koji su kod Njega na najvećem položaju su oni koji prvi ljudima nazivaju selam. Ovo je bila stalna praksa najvrjednijih ashaba i tabiina da prvi nazivaju selam drugima.

Prenosi se od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bilježi Ibnus-Sunnij, da je rekao: *“Selam treba da bude prije nego se bilo što upita, pa ko vas nešto upita prije nego vam selam nazove nemojte mu odgovoriti.”*⁴⁰

³⁸ El-Musned (5/254, 261, 264, 269).

³⁹ Sunenu Ebi Davud (4/351) pod brojem 5197. Za ovaj hadis kaže Albani da je vjerodostojan, kao što stoji u Sahihul-džami’u pod brojem 2011.

⁴⁰ Ovaj hadis baš u ovoj formi je zabilježio Ibnu Adij u djelu El-Kamil (2/303) sa slabim senedom. Također ga i Taberani bilježi u djelu El-Ewsat. A Hejsemi kaže u djelu El-Medžme’ (8/35): “U senedu je Harun ibni Muhammed Ebut-Tajjib, a on je lažov.” A Ibni Sunnij ga prenosi i drugim senedom i to u formi: “Ko započne govor prije nego nazove selam, nemojte mu odgovarati.” Pogledaj djelo Amelul-jewmi wel-lejle broj 214. Albani

Poruka ovog hadisa je da niko ne treba da započinje niti pitanje niti bilo kakav govor prije nego nazove selam, pa tek nakon što nazove selam može započeti razgovor o onome što ga zanima.

Tirmizi⁴¹, Ebu Davud⁴² i Ahmed⁴³ bilježe s vjerodostojnim senedom od Kelede ibni Hanbela da ga je Safwan ibni Umejje poslao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da mu ponese mlijeka i grušavnika i da mu povede jednu gazelicu i nekoliko lisičića (mladunčadi lisice). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je tada bio na vrhu doline. Kelede priča: “Ja sam ušao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a nisam mu nazvao selam niti sam zatražio dozvolu da uđem, pa mi on reče: **“Vrati se i reci: Esselamu alejkum, mogu li ući?”**”

Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ (الجمعة: ٢)

kaže za ovaj sened da je hasen (niži stepen vjerodostojnosti), kao što stoji u Es-Silsiletus-sahiha pod brojem 816.

⁴¹ Sunenut-Tirmizi (5/62) pod brojem 2710, a Tirmizi za njega kaže da je “hasen garib”.

⁴² Sunenu Ebi Davud (4/344, 345) pod brojem 5176.

⁴³ El-Musned (3/414). Albani je rekao za ovaj hadis da je vjerodostojan kao što stoji u Es-Silsiletus-sahiha pod brojem 818.

“On je Taj koji je neukom narodu Poslanika, jednog od njih, poslao kako bi im ajete Njegove kazivao i očistio ih, i kako bi ih Knjizi Njegovoj i mudrosti poučio, jer su prije toga u očitoj zabludi bili.”⁴⁴

Allah je ovom ummetu (narodu) poslao ovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bi ih očistio i podučio vjeri i kako bi ih podučio plemenitim vrijednostima visokog morala i odgoja. A hadis Kelede nam potvrđuje da je obavezno nazvati selam prije nego se bilo čime započne razgovor i bilo što počne pričati ili raditi.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao što to bilježi Ebu Davud⁴⁵ od Abdullaha ibni Busra, kada bi došao do nečijih vrata ne bi stajao direktno naspram vrata, nego bi se sklonio u stranu desno ili lijevo, pa bi rekao: **“Esselamu alejkum, esselamu alejkum.”** Hadis je hasen.

A praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je bila da ptvi nazove selam onome koga sretne i tome je bio dosljedan. To je suprotno onome što čine oholi, jer oni uvijek očekuju da se njima nazove selam.

Onaj koji naziva selam reći će: **“Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu”**, a onaj

⁴⁴ El-Džum'a (2).

⁴⁵ Sunen Ebi Davud (4/348) pod brojem 5186. Albani je potvrdio vjerodostojnost ovog hadisa kao što stoji u Sahihul-džami'-u pod brojem 4638.

koji odgovara na selam reći će: *“ve alejkumus-selam”*, pri tome izgovarajući i “ve.” Tako kaže Nevevij i Ibnul-Kajjim, i to je bolje i vrjednije nego: “alejkumus-selam” bez “ve.”

Pokudeno je da onaj koji naziva selam kaže: *“alejkes-selam”*. Ebu Džerij el-Hudžejmij, kako bilježe Ebu Davud⁴⁶, Trmizi⁴⁷ i Ahmed⁴⁸ s vjerodostojnim senedom, kaže: *“Došao sam kod Allahovog Poslanika, alejhisselam, i rekao sam mu: “Alejkes-selamu, Allahov poslaniče”, pa mi je rekao: “Nemoj govoriti alejkes-selam, jer alejkes-selam je pozdrav mrtvima.”* Zbog toga ne treba govoriti *“alejkes-selam”* (neka je na tebe spas Božiji) jer su oni tako pozdravljali svoje mrtve.

Tako je i neki pjesnik, koji je prolazio pored kabura Kajs ibni Asima, rekao:

*"Neka je na tebe Allahov spas, o Kajs ibni Asime,
i milost Njegova koliko hoće njome neka te obaspe,
pozdrav ti je od onih koje si svojim blagodatima obasuo,
i kada s dalekih krajeva dođu pozdrave te,
i nije Kajsova smrt - smrt jednog čovjeka,
to je cijelo zdanje jednog naroda koje se srušilo.*

⁴⁶ Sunenu Ebi Davud (4/353) pod brojem 5209.

⁴⁷ Sunenut-Tirmizij (5/68) pod brojem 2722. Tirmizi kaže za ovaj hadis da je hasen sahih.

⁴⁸ El-Musned (5/63, 64). Albani kaže za ovaj hadis da je vjerodostojan kao što stoji u Sahihul-džami'-u pod brojem 7402.

Ovaj pjesnik nije započeo pozdrav riječju "spas" nego sa "Neka je na tebe..." jer tako treba mrtve pozdravljati.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, dakle, pokudio da se pozdravlja pozdravom kojim se pozdravljaju mrtvi, a kao dokaz da je to pokudio jeste i to što nije odgovorio na selam onome koji ga je tako pozdravio.⁴⁹

3- Propisi nazivanja selama na skupovima

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao što bilježe Ebu Davud,⁵⁰ Tirmizi,⁵¹ Ahmed⁵² i Buharija u djelu El-Edebul-mufred,⁵³ Humejdi⁵⁴ i Ibni Hibban,⁵⁵ senedom koji je *hasen* (niži rang vjerodostojnosti), rekao: *“Kada neko od vas sjedne neka nazove selam, i kada ustane neka nazove selam, a prvi nije preči od posljednjeg.”*

Poruka hadisa je da kada budeš htio napustiti skup svoje braće i prijatelja dužan si da im nazoveš selam i da, napuštajući to mjesto, ka-

⁴⁹ Pogledaj Zadul-mead (2/420, 421).

⁵⁰ Sunenu Ebi Davud (4/353) pod brojem 5208.

⁵¹ Sunenut-Tirmizij (5/60) pod brojem 2706. Tirmizi ga je ocijenio kao hasen.

⁵² El-Musned (2/230, 287, 439).

⁵³ El-Edebul-mufred pod brojem 1007, 1008.

⁵⁴ Musnedul-Humejdi pod brojem 1162.

⁵⁵ El-Ihsan (2/248) pod brojem 494, 495, 496. Arnaut je ovaj sened ocijenio hasenom (nižim stepenom vjerodostojnosti).

žeš: *“Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu.”* Ovo je sunnet (praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) koji je nepoznanica za veliki dio muslimana. Tako mnogi govore *“fi emanillah”* (Allahemanet), ili *“esetviikumullahe”* (neka vas Allah čuva). Oni tako ostavljaju ovaj veličanstveni sunnet Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg nam je preporučio i naredio.

Ebu Davud⁵⁶ nam bilježi s dva seneda, od kojih je jedan vjerodostojan i doseže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a drugi je daif (slab) i doseže samo do ashaba, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Kada neko od vas sretne svoga druga neka mu nazove selam, pa ako ih potom razdvoji neko drvo ili zid i opet se sretnu, neka mu opet nazove selam.”*

Taberani nam bilježi u El-Evsat-u⁵⁷ i Ibnus-Sunnij,⁵⁸ kao i Buharija u El-Edebul-mufred-u,⁵⁹ od Enesa, radijallahu anhu, da je rekao: *“Drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su išli u grupi pa ako bi se pred njima našlo kakvo drvo ili smeće razišli bi se desno i lijevo, a kada bi se ponovo spojili tamo bi opet*

⁵⁶ Prethodno smo spomenuli mjesto gdje se nalazi hadis.

⁵⁷ Ovo spominje Hejsemi u Medžmeu-zevaid (8/37).

⁵⁸ Amelul-jevni vel-lejle pod brojem 245.

⁵⁹ El-Edebul-mufred pod brojem 1011. Hejsemi je u Medžmeu-zevaid-u ocijenio sened ovog hadisa kao hasen (8/37).

jednima drugima nazvali selam.” Sened ovog hadisa je hasen.

Analogno tome, čovjek će nazivati selam i pri ulasku i izlasku iz skupa ili prostorije i to kada god da uđe i kada god da izađe. Ovo je lijepo djelo zbog kojeg onaj koji ga čini ima nagradu.

4- Propisi nazivanja selama kod ulaska u džamiju

Kaže Ibnul-Kajjim, Allah mu se smilovao: *“Od prakse Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je da onaj koji uđe u džamiju prvo klanja dva rekata “tehijjetul-mesdžid” (počast džamiji), a onda priđe i nazove selam ljudima.”*⁶⁰ On, neka mu se Allah smiluje, ovo argumentuje hadisom koji prenosi Rifa'a o slučaju čovjeka koji je nepropisno i brzo obavio namaz. Naime, taj čovjek je prvo klanjao pa onda prišao i nazvao selam, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je odgovorio na selam i rekao: *“Vrati se i ponovo klanjaj jer nisi klanjao.”*⁶¹

⁶⁰ Zatul-mead (2/413).

⁶¹ Bilježi ga Tirmizi (2/100, 101) pod brojem 203 i kaže da je hasen. A bilježi ga i Ebu Davud (1/226) pod brojem 856. Ovaj hadis bilježe i Buharija (1/184) i Muslim (1/298) pod brojem 397 od Ebu Hurejre, radijallahu anhu.

Ovako je njegovo mišljenje, mada nema dokaza da čovjek nije nazvao selam odmah čim je ušao u džamiju. Sem toga, čovjek je možda bio daleko u jednom uglu džamije, pa je zbog toga prvo klanjao, a onda prišao bliže i nazvao selam još jednom.

Ispravnije je da čovjek odmah po ulasku u džamiju nazove selam svojoj braći muslimanima, a onda nakon toga klanja dva rekata kao *“tehijjetul-mesdžid”*.

U slučaju da vam neki musliman nazove selam dok ste u namazu, bilo farzu ili nafile, onda je sunnet, kako bilježe Muslim⁶² i drugi, da rukom date znak kao odgovor na selam tako što ćete šaku ispružiti i to okrećući njen unutrašnji dio prema zemlji, a vanjski gore prema licu. U tom slučaju nećete izgovarati jezikom *“ve alej-kumusselam”* dok ste u namazu. Neki alimi smatraju da se treba podignutim prstom dati znak da se odgovara na selam. Međutim, ispravniji stav je da se to radi šakom kao što smo naveli.

5- Propisi nazivanja selama svojoj porodici

“Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kada je ulazio noću u kuću svoje porodice, nazivao selam tako da se ne probudi onaj koji spava, a da čuje onaj koji je budan.” Bilježi

⁶² Sahihu Muslim (1/383) pod brojem 540.

ga Muslim.⁶³ Dakle, čovjek neće u svojoj kući tako glasno nazivati selam da ometa porodicu i probudi onoga koji spava. Pogledajte kako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio pažljiv i osjećajan.

Što se tiče hadisa: *“Selam je prije svakog govora”*, on nije vjerodostojan niti ima ikakve osnove. Bilježi ga Tirmizi⁶⁴ od Džabira, radijallahu anhu, mada je u senedu Anbese ibni Abdurrahman, a on je odbačen kao prenosilac hadisa. Ebu Hatim za njega kaže da izmišlja hadise i kaže da je *“wedda”*, što znači lažov. A sem toga, i njegov učitelj Muhammed ibni Zazan je isto tako odbačen kao prenosilac hadisa. Hadis je, dakle, bez ikakve osnove.⁶⁵

6- Propis nazivanja selama Jevrejima i kršćanima

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nije prvi nazivao selam Jevrejima i kršćanima. Međutim, vjerodostojno se prenosi od njega, kao što bilježi Muslim,⁶⁶ Ebu Davud⁶⁷ i Tirmizi,⁶⁸ da je rekao: *“Nemojte prvi*

⁶³ Sahihu Muslim (3/1625) pod brojem 2055.

⁶⁴ Sunenut-Tirmizij (5/57) pod brojem 2699 i kaže da je ovo munker hadis

⁶⁵ Pogledaj Zadul-mead (2/414, 415).

⁶⁶ Sahihu Muslim (4/1707) pod brojem 2167.

⁶⁷ Sunenu Ebi Davud (4/352) pod brojem 5205.

⁶⁸ Sunenut-Tirmizij (4/132) pod brojem 1602 i kaže da je ovo hasen sahih hadis.

Jevrejima i kršćanima nazivati selam.” Stoga je sunnet da onaj ko posluje sa Jevrejima i kšćanima ne naziva im prvi selam, ali ako oni nazovu selam da kaže: “Ve alejkum.”

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao što bilježi Buharija,⁶⁹ Muslim⁷⁰ i Ahmed,⁷¹ jednom prošao pored skupa u kojem je bilo muslimana, mušrika idolopoklonika i Jevreja, pa im je nazvao selam. Tako da kada prođete pored skupine u kojoj ima muslimana (to je uslov), Jevreja i kršćana nazovite im selam.

Buharija⁷² i Muslim⁷³ bilježe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napisao Herakliju i drugima: **“Esselamu ala men ittebe-al-huda”** (Neka je spas na onoga koji slijedi Uputu).

Ovaj se pozdrav nalazi i u Kur'anu u obraćanju Musaa, alejhisselam, Faraonu:

﴿وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنْ اَتَّبَعَ الْهُدٰى﴾ (طه: ٤٧)

“Neka je spas na onoga koji slijedi Uputu.”⁷⁴

Prema tome, kada pozdravljaš kršćane ili im pišeš pismo, reci im: **“Esselamu ala menittebe-al-huda”**, s tim što nećeš prvi pozdraviti.

⁶⁹ Sahihul-Buharij (7/132, 133).

⁷⁰ Sahihu Muslim (3/1422, 1423) pod brojem 1798.

⁷¹ El-Musned (5/203).

⁷² Sahihul-Buharij (7/135).

⁷³ Sahihu Muslim (3/1393) pod brojem 1373.

⁷⁴ Suretut-Taha, 47.

7- Grješniku se ne naziva selam dok se ne pokaje

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je praktikovao da ne naziva selam, niti na njega odgovara, onome koji čini neku novotariju, sve dok se ne pokaje. Tako je postupio sa Ka'b ibni Malikom i njegova dva druga, kao što bilježi Buharija,⁷⁵ Muslim,⁷⁶ Tirmizi,⁷⁷ Ebu Davud⁷⁸ i Ahmed.⁷⁹ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im nije prvi nazivao selam. Ka'b ibni Malik priča: **“Nazivao sam selam Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a nisam znao da li mi je odgovarao ili ne, ili da li je uopšte pomjerao usne odgovarajući na selam ili ne.”**

Tako je isto i sa novotarom koji je poznat po svojoj novotariji, ili je u vjeru unio nekakvu novinu. Njega imaš pravo napustiti, ne nazivati mu selam, niti mu odgovarati na selam sve dok se ne pokaje. Sve to, naravno, tek nakon što ga probaš posavjetovati i uplašiti, kao i podstaći na odustajanje od unošenja novotarija u vjeru.

Isti slučaj je i sa onim koji ostavlja namaz u džematu, a komšija je džamiji, zdrav i sposoban. Njemu ne moraš selam nazivati, niti mu na

⁷⁵ Sahihul-Buharij (7/133).

⁷⁶ Sahihu Muslim (4/2124) pod brojem 2769.

⁷⁷ Sunenut-Tirmizij

⁷⁸ Sunenu Ebi Davud (2/262) pod brojem 2202, a prenosi ga u skraćenoj verziji.

⁷⁹ Ul-Musned (3/459, 460).

selam odgovarati sve dok ne počne klanjati u džematu.

Ebu Ejjub el-Ensarij prenosi hadis od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: *"Muslimanu nije dozvoljeno da raski-da sa svojim bratom više od tri dana, tako da kada se sretnu okreću se jedan od drugog. A od njih dvojice je bolji onaj koji prvi nazove se-lam."*⁸⁰

Ovakav je slučaj samo kada su u pitanju du-njalučki interesi, jer srdžba i gnjev moraju prestati nakon tri dana kada je u pitanju samo dunjaluk. Međutim, kada se radi o vjeri onda ne prestaje sve dok se ne pokaje od grijeha i prijestupa i dok se ne pokaje od unošenja novotarija.

SELAM KOD PJESNIKA

Kusejjir Azza kaže o selamu:

*"Azza te pozdravila selamom i otišla,
Pa pozdravi i ti nju, devo, kao što je ona tebe,
Kamo sreće da je pozdrav bio upućen meni pa da joj
zahvalim,*

Nije pozdrav upućen devi nego tebi čovječe."

U arapskoj književnosti se spominje kako je neki čovjek razveo svoju ženu, pa je drugi ože-

⁸⁰ Bilježi ga Buharija (7/128) i Muslim (4/1984) pod brojem 2560.

nio, nakon čega je prvi htio da je ponovo vrati, te je tada izgovorio sljedeće stihove:

*"Selam neka je na onu koja sada pripada Metaru,
A nije na tebe selam, o Metaru,
Razvedi je, jer nisi ti dostojan nje,
Ili će ti sablja ubrzo biti iznad glave!"*

A Džerir el-Hutafij kaže u svome divanu:

*"O Ummu Nadžije, neka je na vas selam (spas),
Prije odlaska i prije ukora kritičara,
Da sam znao da vas, nakon onog dana kada odoste,
nikada više neću vidjeti,
Uradio bih nešto što do sada nisam."*

*** **

DRUGO: ODZIV NA POZIV

1- PROPIS ODAZIVANJA NA POZIV MUSLIMANA

Jedan od mostova ljubavi su i riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Kada te pozove, odazovi mu se."*⁸¹

Postoje pozivi na koje se treba obavezno odazvati, na neke je sunnet odazvati se, dok postoje i oni pozivi na koje je zabranjeno odazvati se.

⁸¹ U uvodu je prethodilo pojašnjenje gdje se nalazi ovaj hadis.

Poziv na koji se treba obavezno odazvati je poziv na svadbu, ukoliko ne bude zabranjenih i pokudenih stvari. U dvjema najvjerodostojnijim zbirkama hadisa se nalazi hadis kojeg prenosi Abdullah ibni Omer, radijellahu anhu: *"Kada neko od vas bude pozvan na gozbu, neka se odazove."*⁸² A pod slavljem se podrazumijeva slavlje povodom ženidbe, jer se tako i zove u knjigama koje tretiraju jezičku tematiku. A u Muslimovoj predaji stoji: *"Kada neko od vas pozove svoga brata, neka mu se ovaj odazove, bilo da se radi o svadbi ili nečemu sličnom."*⁸³

Učenjaci kažu: "Ova naredba ukazuje na obaveznost, što znači da si Šerijatom obavezan odazvati se, ukoliko tamo nema pokudenih stvari, tj. onih koje se kose sa Šerijatom.

2- PROPISI POZIVANJA

Muslim bilježi hadis koji Ebu Hurejre, radijellahu anhu, prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, gdje kaže: *"Najgora hrana je ona hrana gozbe koja se ne daje onima koji dođu, a na koju se pozivaju oni koji je neće. A ko se god ne odazove na poziv učinio je nepokornost Allahu i Njegovom Poslaniku."*⁸⁴

⁸² Bilježi ga Buharija (6/143) i Muslim (2/1052) pod brojem 1429.

⁸³ Sahihu Muslim (2/1053) pod brojem 1429.

⁸⁴ Bilježi ga Buharija (6/144) i Muslim (2/1054) pod brojem 1432.

Dakle, najgore gozbe su one koje su napravljene radi slave i da bi ljudi pričali kako su bile posebne, na koje se pozivaju samo najugledniji, a koje su nedostupne sirotinji i bijednicima. Muslim, isto tako, prenosi: *"Kada neko od vas bude pozvan na gozbu, neka se odazove, pa ako hoće neka jede ili neka se sustegne."*⁸⁵

Poenta je, dakle, u prisustvovanju, a ne u jedenju. Neki kažu kada budu pozvani na gozbu: "Ne mogu jer sam upravo jeo", ili kažu: "Neću jesti". Ovo je greška, jer nije poenta u jedenju nego u prisustvovanju. Budi prisutan i čini dovu vlasniku gozbe, razgovaraj sa njim i družiti se. Tako su mnogi naši dobri prethodnici prisustvovali gozbama, a postili su. Oni su činili dovu vlasniku gozbe i njegovoj porodici jer je tako iziskivala njihova kultura i moral.

Ibni Mes'ud, radijallahu anhu, prenosi od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Gozbena hrana prvog dana je pravo (pravo komšija i braće muslimana), drugoga dana je sunnet, a trećega dana je radi ugleda (renomea, reputacije), pa ko bude to radio radi ugleda Allah će ga osramotiti."* Prenosi ga Ebu Davud⁸⁶ i Ahmed,⁸⁷ a u lancu prenosilaca je nepoznat čovjek, pa je time ovaj hadis daif (slab). Buharija također smatra ovaj hadis slabim.

⁸⁵ Sahihu Muslim (2/1054) pod brojem 1430.

⁸⁶ Sunenu Ebi Davud (3/341) pod brojem 3745.

⁸⁷ El-Musned (5/28). Albani je ocijenio ovaj hadis slabim kao što stoji u Daiful-džami' pod brojem 3616.

Buharija kaže u svom Sahihu: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vremenski određen ni dva ni tri dana."⁸⁸

Čovjek, dakle, ima pravo napraviti gozbu jedan, dva, tri ili više dana, mada je sunnetu najbliže jedan dan i jedna gozba.

A poenta je u odazivanju na poziv ukoliko tamo ne postoji neko pokuđeno djelo ili haram.

Prioritet da mu se odazoveš ima onaj koji te prvi pozove. Pa ako te istog dana pozovu dvojica, ili te pozovu u različitim danima, daćeš prioritet onome koji te je prvi pozvao, onome drugome se izvini i reci mu da si već pozvan i da nisi u mogućnosti da mu se odazoveš. Međutim, ako te u isto vrijeme pozove više ljudi onda se trebaš odazvati onome koji ti je prostorno bliži. A rođaci su preči da im se odazoveš nego komšije ukoliko te pozovu u isto vrijeme.

Ali, ako postoji neko pokuđeno djelo koje će se činiti tamo gdje si pozvan, nisi dužan da se odazoveš, kao što smo prethodno spomenuli. Osim, ako znaš da ćeš svojim prisustvom spriječiti i onemogućiti da se to djelo čini.

*** **

⁸⁸ Sahihul-Buhari (6/143).

TREĆE: VJERA JE SAVJET

1- OBAVEZNOST ŠAVJETOVANJA

Što se tiče dijela hadisa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "*... kada od tebe zatraži savjet da ga posavjetuješ*"⁸⁹, on predstavlja treći propis kojeg nam je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio. Ovo predstavlja simbol ljubavi i to je naša šerijatska obaveza jednih prema drugima.

Savjetovanje je vjerska obaveza, kako kažu islamski učenjaci. Muslim⁹⁰ bilježi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "*Vjera je nasihat* (dobronamjeran savjet)." "Kome?" - upitasmu mi. Alejhisselam odgovori: "*Allahu, Njegovoj Knjizi, Njegovom poslaniku, rukovodiocima* (vođama) *muslimana i svim muslimanima uopšte.*"⁹¹

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao, kao što stoji u dvjema najvjerodostojnijim zbirkama hadisa, a i to kao savjet: "*Pomozi svome bratu bilo da on čini nasilje ili da se njemu čini nasilje.*" *Rekosmo: "Allahov Poslaniče, pomazemo onome kojem se čini nasilje, ali kako*

⁸⁹ Prethodno smo spomenuli mjesto na kojem se nalazi ovaj hadis.

⁹⁰ Sahihu Muslim (1/74) pod brojem 55.

⁹¹ Allahu: čvrsto i ispravno samo Njega vjerujući. Knjizi: po njoj radeći. Poslaniku: po njegovim uputama postupajući. (Pojašnjenje prevodioca)

*da pomognemo onome koji ga čini?" On reče: "Odvрати ga od zablude i to mu je pomoć."*⁹²

Mi smo, dakle, obavezni savjetovati se međusobno, a ne postoji čovjek (osim Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) kojem se ne desi da pogriješi ili zaboravi. Svi smo mi podložni greškama i krnjavostima u mnogim svojim postupcima, a nepogrješivost je jedino svojstvena Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Stoga je svaki čovjek obavezan da posavjetuje svoga brata kada ga god vidi da griješi po bilo kojem pitanju, u iznalaženju samostalnog rješenja, u nekom postupku ili metodi. A onaj koji savjetuje sigurno će naići, kod onoga koga savjetuje, na ljubav, dovu upućenu Allahu za njegovo dobro, vedrinu i lijep prijem. Alija, radijallahu anhu, kaže: "Vjernici se međusobno savjetuju, a munafici (dvoličnjaci) se međusobno varaju."

Kada vidiš čovjeka da krtikuje svoju braću muslimane, spominje ih u negativnom kontekstu i udara im na čast, a u lice ih ne savjetuje, znaj da on vara Allaha, Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernike.

Vjernik se odlikuje time što, kada hoće ispraviti grešku svoga brata, ode njemu, izdvoji ga nasamo, posavjetuje ga i uputi, vodeći raču-

⁹² Buharija (3/98) od Enes ibni Malika, radijallahu anhu, i to baš u navedenoj formi, a Muslim (4/1998) pod brojem 2584 od Džabira, radijallahu anhu.

na o njegovom osjećaju, blago i pažljivo postupajući sa njime, ako mu je zaista stalo do toga da ga posavjetuje. A ako želi svoga brata da otkrije pred ljudima, Allah će se sigurno na Svoj način pozabaviti njime i On je Taj koji će mu svesti račun, jer jedino On zna šta se krije iza njegove namjere.

Allah, dželle šanuhu, je u Svojoj Knjizi spomenuo metodu Svojih poslanika u pozivanju u vjeru, kao i to da se ona temelji na savjetovanju. Tako Nuh, alejhisselam, kaže:

﴿أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ﴾ (الأعراف : ٦٢)

"...poslanice Gospodara svoga vam dostavljam i svako dobro vam savjetujem",⁹³ kao i:

﴿وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُسْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أُنْصَحَ لَكُمْ﴾

(هود : ٣٤)

*"...i neće vam savjet moj koristiti, ma koliko ja želio da vas savjetujem."*⁹⁴

Salih, alejhisselam, je svome narodu govorio:

﴿يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ﴾

(الأعراف : ٧٩)

*"O narode moj, ja sam vam poslanicu Gospodara svoga dostavio i savjetovao sam vas."*⁹⁵

⁹³ Suretul-E'raf, 62.

⁹⁴ Suretul-Hud, 34.

⁹⁵ Suretul-E'raf, 79.

Šu'ajb, alejhisselam, je govorio:

﴿يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ
(الأعراف: ٩٣)

*"O narode moj, ja sam vam poslanice Gospodara svoga dostavio i savjetovao sam vas."*⁹⁶

Ovo su Allahovi, dželle šanuhu, poslanici, alejhimusselam, i najodabranija stvorenja Njegova, a ko liči jednom narodu on je od njih.

1- PROPISI SAVJETOVANJA

Savjet sadrži tri determinante: prva je **iskrenost**, druga je **blagost** i treća je **diskretnost** (tajnost).

Čovjek mnogo puta griješi, tako da mi nismo bezgriješni. Ja to često ponavljam kako bi onaj koji savjetuje shvatio da su greška i zaborav sasvim normalne pojave koje su duboko utkane u bit naše prirode i kako ne bi bio fanatičan i tvrdoglav prilikom savjetovanja.

Pjesnik kaže:

*"Ko je taj koji nije nikada pogriješio,
i ko je uvijek ispravno postupao."*

Drugi kaže:

*"Htio bi savršenog bez mahane,
pa da li ud⁹⁷ pušta svoj miris bez dima?!"*

Treći kaže:

*"Nisi pretekao svoga brata, ne kori ga,
A koji čovjek je čist od svake greške."*

Četvrti kaže:

*"Ko je taj čija je cjelokupna ćud bezpogovorna?
Dovoljno je čovjeku ugleda da mu se nabroje mahane."*

Diskretnost i tajnost pri savjetovanju su sastavni dio upute Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a savjetovanje na oči javnosti je, zapravo, brukanje.

Peti kaže:

*"Obaspi me svojim savjetima nasamo,
i nemoj me savjetovati među ljudima,
jer, savjetovanje među ljudima je jedan vid
ukora koji ne želim slušati."*

*A ako drugačije postupiš i ne poslušas me,
nemoj se ljutiti što ti neću savjet prihvatiti."*

Omer, radijallahu anhu, je govorio: "Neka se Allah smiluje čovjeku koji mi ukaže na mahane", i slušao je ashabe dok bi ga savjetovali.

*** **

⁹⁶ Suretul-E'raf, 93.

⁹⁷ Ud je mirisno drvo koje prilikom gorenja pušta ugodan miris.

ČETVRTO: NAZDRAVLJANJE ONOME KOJI KIHNE

1- KADA ĆE SE NAZDRAVITI ONOME
KOJI KIHNE I KAKO SE TO RADI?

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u hadisu rekao: *"... a kada kihne i zahvali se Allahu, nazdravi mu."*⁹⁸

Rekao je, sallallahu alejhi ve sellem: *"Allah zaista voli kihanje, a ne voli zijevanje."*⁹⁹ Kihanje je milost od Allaha, dželle šanuhu, a zijevanje je od šejtana, neka je na njega Allahovo prokletstvo, jer se kihanjem otvaraju srčane arterije i šire prsa, a Allahu su poznate sve tajne koristi koje to donosi. A obavezno je, dakle, reći: *"Elhamdulillah."*

Što se zijevanja tiče treba ga maksimalno suzbijati. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao, kao što bilježe Buharija¹⁰⁰ i Ahmed¹⁰¹: *"Kada neko od vas kihne neka kaže: "Elhamdulillah" (Hvala Allahu), a neka mu brat odgovori: "Jerhamukellah" (Neka ti se Allah smiluje), pa kada mu kaže "Jerhamukellah" neka mu uzvрати sa: "Jehdikumullah ve justihu balekum" (Allah*

⁹⁸ U uvodu je spomenuto mjesto na kojem se nalazi hadis.

⁹⁹ Bilježi ga Buharija (7/124).

¹⁰⁰ Sahihul-Buharij (7/125).

¹⁰¹ El-Musned (2/353).

neka vas uputi i situaciju vam izmijeni nabolje).

Bolježe Buharija¹⁰², Muslim¹⁰³, Tirmizi¹⁰⁴, Ibni Madže¹⁰⁵ i Ahmed¹⁰⁶ od Enesa, radijallahu anhu, da su *"dva čovjeka u njegovoj blizini kihnula pa je nazdravio jednom, a drugom nije. Onaj kojem nije nazdravio upitao ga je: "Ovaj kihnu i ti mu nazdravi, a ja kihnu i ti ne nazdravi", našta mu on odgovori: "Ovaj se zahvalio Allahu, a ti nisi."*

Muslim¹⁰⁷ i Ahmed¹⁰⁸ bilježe hadis od Ebu Musaa el-Eš'arija, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Kada neko od vas kihne i zahvali se Allahu vi mu nazdravite, a ako kihne pa se ne zahvali Allahu onda mu nemojte nazdraviti."*

Iz navedenog hadisa se razumije da je ovaj koji je kihnuo rekao: *"Elhamdulillah"*, našta smo mi dužni uzvratiti sa *"Jerhamukellah."* Međutim, ako se ne bi Allahu zavalio nisi mu dužan uzvratiti nego ćeš prećutati.

¹⁰² Sahihul-Buharij (7/125).

¹⁰³ Sahihu Muslim (4/2292) pod brojem 2991.

¹⁰⁴ Sunenut-Tirmizij (5/78) pod brojem 2742 i ocijenio ga je kao hasen sahih hadis.

¹⁰⁵ Sunenu Ibni Mažeh (2/1223) pod brojem 3713.

¹⁰⁶ El-Musned (3/100, 117).

¹⁰⁷ Sahihu Muslim (4/2292) pod brojem 2992.

¹⁰⁸ El-Musned (4/412).

2- DA LI JE NAZDRAVLJANJE FARZI 'AJN (obaveza svakog pojedinca) ILI FARZI KIFAJE (obaveza makar jednog među prisutnima)?

Neki Malikije, kao Ibni Ebi Zejd i Ibnul-'Arebi, smatraju da je nazdravljanje farzi 'ajn, i to je ispravnije mišljenje. Stoga je na svim prisutnima, koji čuju onoga koji je kihnuo da se zahvalio Allahu, dželle šanuhu, i rekao "Elhamdulillah", da kažu "Jerhamukellah" i tako mu nazdrave. Nije, dakle, dovoljno da to kaže samo jedan među njima jer je to farzi 'ajn, a ne farzi kifaje.

Praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kihanja je, kao što spominje Ebu Davud¹⁰⁹, Tirmizi¹¹⁰, Ahmed¹¹¹ i Ibnus-Sunnij¹¹² sa hasen senedom (dobrim senedom), a Hakim¹¹³ ga je ocijenio kao sahih (vjerodostojan), bila: "Kada bi kihao, stavljao bi ruku ili dio odjeće na usta i ne bi previše puštao glas." Stoga je sunnet da čovjek ne kiha previše glasno.

¹⁰⁹ Sunenu Ebi Davud (4/307) pod brojem 5029.

¹¹⁰ Sunenut-Tirmizij (5/80) pod brojem 2745 i ocijenio ga je kao hasen sahih.

¹¹¹ El-Musned (2/439).

¹¹² Amelul-jeumi vel-lejle na strani 132 pod brojem 265.

¹¹³ El-Mustedrek (4/264). Albani je rekao za ovaj hadis da je sahih, kao što stoji u Sahihul-džami'u pod brojem 4755.

Postoje dva slaba hadisa na koja ću sada ukazati:

Prvi hadis: "**Jako zijevanje i jako kihanje su od šejtana.**" Prenosi ga Ibnus-Sunnij¹¹⁴, mada je hadis slab i ne može se vezati za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Drugi hadis: "**Allah ne voli da se prilikom zijevanja i kihanja diže glas.**"¹¹⁵ I ovo je slab hadis koji nije od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao što prenosi Ebu Davud¹¹⁶ sa hasen senedom, rekao: "**Nazdravljaj svom bratu do tri puta, a ako bude i dalje kihao to je prehlada.**"

To znači, kada prvi put kihne i kaže: "**Elhamdulillah**", ti reci: "**Jerhamukellah.**" Drugi put mu reci: "**Jerhamukellah**", i treći put

¹¹⁴ Amelul-jeumi vel-lejle na strani 132 pod brojem 264. Albani je ovaj hadis ocijenio slabim, kao što stoji u Daiful-džami'u pod brojem 2505.

¹¹⁵ Bilježi ga Ibnus-Sunnij u djelu "Amelul-jeumi vel-lejle" na strani 133 pod brojem 267. Albani je ovaj hadis ocijenio lažnim, kao što stoji u Daiful-džami'u pod brojem 1756. Ja kažem da je bolest ovog hadisa Ali ibni 'Urve, za kojeg je hafiz Ibni Hadžer rekao, u djelu Et-Takrib na strani 403, da je odbačen kao prenosilac hadisa, iz osme je generacije.

¹¹⁶ Sunenu Ebi Davud (4/308) pod brojem 5034 i 5035 sa senedom koji doseže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a i sa senedom koji doseže tek do ashaba. Ovaj hadis je Albani ocijenio kao hasen (niži stepen vjerodostojnosti) kao što stoji u Sahihul-džami'u pod brojem 3715.

2- DA LI JE NAZDRAVLJANJE FARZI 'AJN (obaveza svakog pojedinca) ILI FARZI KIFAJE (obaveza makar jednog među prisutnima)?

Neki Malikije, kao Ibni Ebi Zejd i Ibnul-'Arebi, smatraju da je nazdravljanje farzi 'ajn, i to je ispravnije mišljenje. Stoga je na svim prisutnima, koji čuju onoga koji je kihnuo da se zahvalio Allahu, dželle šanuhu, i rekao "Elhamdulillah", da kažu "Jerhamukellah" i tako mu nazdrave. Nije, dakle, dovoljno da to kaže samo jedan među njima jer je to farzi 'ajn, a ne farzi kifaje.

Praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom kihanja je, kao što spominje Ebu Davud¹⁰⁹, Tirmizi¹¹⁰, Ahmed¹¹¹ i Ibnus-Sunnij¹¹² sa hasen senedom (dobrim senedom), a Hakim¹¹³ ga je ocijenio kao sahih (vjerodostojan), bila: "Kada bi kihao, stavljao bi ruku ili dio odjeće na usta i ne bi previše puštao glas." Stoga je sunnet da čovjek ne kiha previše glasno.

¹⁰⁹ Sunenu Ebi Davud (4/307) pod brojem 5029.

¹¹⁰ Sunenut-Tirmizij (5/80) pod brojem 2745 i ocijenio ga je kao hasen sahih.

¹¹¹ El-Musned (2/439).

¹¹² Amelul-jeumi vel-lejle na strani 132 pod brojem 265.

¹¹³ El-Mustedrek (4/264). Albani je rekao za ovaj hadis da je sahih, kao što stoji u Sahihul-džami'u pod brojem 4755.

Postoje dva slaba hadisa na koja ću sada ukazati:

Prvi hadis: "**Jako zijevanje i jako kihanje su od šejtana.**" Prenosi ga Ibnus-Sunnij¹¹⁴, mada je hadis slab i ne može se vezati za Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Drugi hadis: "**Allah ne voli da se prilikom zijevanja i kihanja diže glas.**"¹¹⁵ I ovo je slab hadis koji nije od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao što prenosi Ebu Davud¹¹⁶ sa hasen senedom, rekao: "**Nazdravljaj svom bratu do tri puta, a ako bude i dalje kihao to je prehlada.**"

To znači, kada prvi put kihne i kaže: "**Elhamdulillah**", ti reci: "**Jerhamukellah.**" Drugi put mu reci: "**Jerhamukellah**", i treći put

¹¹⁴ Amelul-jeumi vel-lejle na strani 132 pod brojem 264. Albani je ovaj hadis ocijenio slabim, kao što stoji u Daiful-džami'u pod brojem 2505.

¹¹⁵ Bilježi ga Ibnus-Sunnij u djelu "Amelul-jeumi vel-lejle" na strani 133 pod brojem 267. Albani je ovaj hadis ocijenio lažnim, kao što stoji u Daiful-džami'u pod brojem 1756. Ja kažem da je bolest ovog hadisa Ali ibni 'Urve, za kojeg je hafiz Ibni Hadžer rekao, u djelu Et-Takrib na strani 403, da je odbačen kao prenosilac hadisa, iz osme je generacije.

¹¹⁶ Sunenu Ebi Davud (4/308) pod brojem 5034 i 5035 sa senedom koji doseže do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a i sa senedom koji doseže tek do ashaba. Ovaj hadis je Albani ocijenio kao hasen (niži stepen vjerodostojnosti) kao što stoji u Sahihul-džami'u pod brojem 3715.

mu reci: "**Jerhamukellah.**" Četvrti put mu reci: "**Afakellah.**" (Allah ti podario zdravlje).

Jednom prilikom je neki čovjek kihnuo u prisustvu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je rekao: "**Jerhamukellah.**" Čovjek je ponovo kihnuo, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "**Ovaj čovjek je prehladen.**"¹¹⁷

Ibnul-Kajjim kaže da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ovaj čovjek je prehladen", kako bi na taj način skrenuo pažnju da mu čine dovu za ozdravljenje, jer je prehlada bolest. Time je, ujedno, pojasnio i svoje izvinjenje što mu ne nazdravlja nakon trećeg puta. Uz to je i čovjeku stavio do znanja da je prehladen kako bi to imao u vidu i kako ne bi zapostavljao svoju bolest pa da preraste u nešto sa većim posljedicama. Tako je sav govor Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bio mudrost, milost, znanje i uputa.¹¹⁸

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao, kako nam prenosi Ebu Davud¹¹⁹ sa hasen senedom: "**Kada neko od vas kihne neka mu nazdravi onaj koji je sa njim, pa ako to bude ponavljao više od tri puta onda je prehladen i nemoj mu nazdravljati nakon toga.**"

¹¹⁷ Bilježi ga Muslim (4/2293) pod brojem 2993.

¹¹⁸ Zadul-me'ad (2/441).

¹¹⁹ Sunenu Ebi Davud (4/108) pod brojem 5035. Ibnul-Kajjim je ovaj hadis ocijenio kao hasen u djelu Zadul-me'ad (2/441).

Učenjaci spominju da, ukoliko neko bude kihao više od tri puta, treba mu onaj koji je sa njim u društvu činiti dovu za ozdravljenje.

Ovdje se nameće pitanje: Kako ćeš postupiti onda kada ne budeš čuo da se, onaj koji je kihnuo, zahvalio Allahu, mada ga je neko drugi od prisutnih čuo? Šta ćeš uraditi u tom slučaju kada spoznaš da se ipak zahvalio Allahu? Ako shvatiš da se zahvalio Allahu reci mu "**Jerhamukellah**", iako ga ti lično nisi čuo. A ako ne shvatiš da se zahvalio Allahu, nemoj mu nazdraviti.

Drugo pitanje: Da li onoga koji kihne, a zaboravi da se Allahu zahvali, treba podsjetiti na to?

Jedan dio uleme je na stanovištu da to treba uraditi, kao što je Nevevi i drugi. Kažu da je to lijepo uraditi. Tako je radio i Ibrahim et-Tejmija, a i Abdullah ibnul-Mubarek. Neki čovjek je kihnuo u prisustvu Abdullah ibnul-Mubareka, a nije se zahvalio Allahu, pa mu je Abdullah ibnul-Mubarek rekao: "Šta treba da kaže onaj koji kihne?" Čovjek reče: "Treba da kaže: **Elhamdulillah**", Abdullah ibnul-Mubarek mu reče potom: "**Jerhamukellah.**" To je jedno mišljenje.

Međutim, ispravno mišljenje je da nisi obavezan da ga podsjećaš na to. Jer, da je obavezno da ga podsjećaš na to onda bi Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, to činio. Naprotiv, niti je nazdravljao onima koji se zaborave zahvaliti

Allahu, niti ih je na to podsjećao. To im je kazna i uskraćenje bereketa (blagoslova) dove nakon što su uskratili zahvalu Allahu, dželle šanuhu.¹²⁰

Tako su u prisustvu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ljudi kihali pa ih nije podsjećao niti im je nazdravljao. Ovo je mišljenje koje prevladava i ono je ispravnije.

I Jevreji su u prisustvu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon što bi kihnuli, govorili: "Elhamdulillah", pa im je odgovarao: "*Jehdikumullah ve juslihu balekum*" (Allah vas uputio i izmijenio vam situaciju nabolje). Ovo bilježe Ebu Davud¹²¹, Tirmizi¹²², Ahmed¹²³ i Buharija u El-Edebul-mufred¹²⁴. A Tirmizi, Nevevi i Hakim kažu da je ovo sahih (vjerodostojan) hadis¹²⁵.

Pogledaj samo mudrosti: Jevrejima je potrebna uputa, ali nisu dostojni milosti, pa kako im prizivati milost, a oni su na stranputici?!

Naravno da im ne treba činiti dovu da im se Allah smiluje. Potrebno je prvo da ih Allah uputi prije nego se za njih zamoli milost od Allaha, dželle šanuhu. Zato Poslanik, sallallahu

¹²⁰ Pogledaj Zadul-me'ad (2/442).

¹²¹ Sunenu Ebi Davud (4/308, 309) pod brojem 5038.

¹²² Sunenut-Tirmizij (5/76) pod brojem 2739 i ocijenio ga je kao hasen sahih.

¹²³ El-Musned (4/400, 411).

¹²⁴ El-Edebul-mufred pod brojem 940.

¹²⁵ El-Mustedrek (4/268).

alejhi ve sellem, nije rekao: "*Jerhamukumullah (Allah vam se smilovao)*" nego je rekao: "*Neka vas Allah uputi i situaciju vam nabolje promijeni.*"

*** **

PETO: OBILAZAK BOLESNIKA

1- VRIJEDNOST OBILSKA BOLESNIKA

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: "*... a kada se razboli obiđi ga.*"¹²⁶

I ovo je jedan od mostova ljubavi između muslimana. Musliman ima pravo kod svoje braće muslimana da ga obiđu kada se razboli. Taj obilazak ima svoje propise i svoju vrijednost kod Allaha, dželle šanuhu. Muslim¹²⁷ bilježi hadis od Sevbanu koji kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "*Onaj koji obiđe bolesnika biće usred ustrgnutog voća džennetskog sve dok se ne vrati kući.*" A u drugoj predaji: "Upitaše: "Allahov Poslaniče, šta je to "hurfetul-Džennetu" (ustrgnuto voće)?" On odgovori: "*Plodovi i voće ustrgnuto.*" Što znači kao da ide džennetskim vrtovima voća. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je obi-

¹²⁶ U predgovoru je spomenuto mjesto gdje se hadis nalazi.

¹²⁷ Sahihu Mauslim (4/1989) pod brojem 2568.

lazio svoje ashabe, radijallahu anhum. Obišao je Sa'd ibni Ebi Vekkasa, neka je Allah sa njim zadovoljan i neka ga učini zadovoljnim, i učio mu je dovu. Rekao mu je: *"Vjerovatno ćeš još živjeti i nekim ljudima koristiti, a onima drugima štetiti."*¹²⁸

Obišao je i Džabira, radijallahu anhu, pa kada ga je zatekao onesviještenog, abdestio se i polio ga onom vodom kojom se abdestio, tako da je Džabir, radijallahu anhu, došao sebi.

Obišao je, sallallahu alejhi ve sellem, i beduina, kao što stoji u vjerodostojnoj predaji. Kada je ušao kod njega rekao mu je: *"La be'se tahurun in šaellahu"* (Ništa, čišćenje od grijeha, ako Bog da). A beduin na to odgovori: "Nije, nego je ovo groznica koja je spopala oronulog starca i koja će ga u kabur smjestiti." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu na to reče: *"Pa onda je tako"*¹²⁹, i ta ga je bolest uništila i dokrajčila.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada bi god obilazio bolesnika učio mu je dovu, malo bi mu sjeo pored glave i svoju plemenitu ruku bi stavio na bolesnikova prsa. To je činio iz svoje pitomosti i blagosti.

¹²⁸ Bilježi ga Buharija (7/6) i Muslim (3/1251) pod brojem 1628.

¹²⁹ Bilježi ga Buharija (7/7).

2- PROPISI OBILASKA

Kod Ehli Sunneta obilazak treba praktikovati svaka tri dana, osim da je bolesnik neko jako blizak kao otac, sin, brat ili neko poput njih. A ako je bolesnik neko ko nije tako blizak, treba ga obilaziti svaka tri dana. A da mu dolaziš svaki dan, ili da mu dolaziš jednom ujutru i jednom naveče - to već predstavlja dosađivanje!

Zehebi bilježi u životopisu Sulejman ibni Mihrana, zvanog E-E'meš, da je zadobio neku hroničnu bolest pa su ga ljudi počeli obilaziti. Obilazili su ga prečesto i stalno mu dolazili te su mu tako pravili smetnje. On je na jedan papir napisao opis svoje bolesti i stavio ga pod jastuk na kojem spava. I kada god bi ga neko upitao o njegovoj bolesti on bi mu izvadio taj papir i rekao: "Čitaj!"

A kada se ljudi sakupiše u velikom broju, on skoči, uze jastuk, stavi ga pod pazuh i reče: "Allah vam izliječio bolesnika."

Musliman, zato, mora voditi računa o vremenu obilaska tako da odgovara bolesniku. Ne treba da ga obilazi dok spava niti dok jede, niti da ga obilazi dok klanja, kao ni u vrijeme u kojem zna zasigurno da se on tada odmara. Mora naći najpodesniji termin u kojem će mu doći u posjetu.

Također je jedno od pravila posjete da ne sjediš dugo kod bolesnika. Neki ljudi, kada obilaze bolesnika, samo mu još na bolest povećava-

vaju bolest, pa ostanu po sat ili dva! Ovo nije u skladu sa propisima obilaska bolesnika.

Kada obilaziš bolesnika čija je bolest lahka, onda mu uljepšaj zdravstveno stanje i ublažiš mu bolest, pa kažeš: "Mašaallah, nisam mislio da si tako dobro..., ti si se dobro oporavio..., sada si dobro. Allah te izliječio i oporavio. Uskoro ćeš se ti riješiti te bolesti, ako Bog da..." Posjetilac ne treba da dođe u posjetu bolesniku smrknut ili prepadnut pa da bolesniku samo još poveća bolest. Neki ljudi, da ih Allah uputi, bolesniku stave do znanja da je u najlošijoj situaciji i da njegovoj bolesti definitivno nema lijeka, da treba već da ostavlja oporuku svog imetka i da dijeli imetak nasljednicima! I tako sve dok bolesnika već ne uvrsti među mrtve!

Ovo je kobna greška, jer psihičko stanje ima svoju ulogu. Pa ako ga ubijediš da se popravio i oporavio i da će se izliječiti, to može biti razlogom njegovog stvarnog izlječenja, uz Allahovu r moć. Zato je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je obilazio bolesnike, govorio: **"Nije strašno (nije opasno), to je čišćenje od grijeha, ako Bog da"**, ili tome slično, kao što smo spomenuli, prethodno, u njegovoj posjeti beduinu.

Međutim, ulema kaže: "Kada obiđeš čovjeka koji bi uskoro mogao preseliti i koji je obolio od bolesti kojoj se ne nazire lijek, onda mu pokušaj što više popraviti mišljenje o Allahu, dželle šanuhu, da bude Allahom što zado-

voljniji i nadu mu u Allaha povećaj. To je sunnet i to je praksa Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom posjete bolesniku.

Neki je rekao:

*Razboljela mi se jedna draga osoba pa sam je obiđao,
te sam se od brige za njom i ja razbolio,
Pa je on došao da me obiđe,
i ja sam se gledajući u njega izliječio.*

A El-Kadi el-Hanefi eš-Šeherzuri kaže:

*"Tako mi Boga, nikad vam ne dodoh u posjetu
A da ne osjetih kako mi se zemlja sužava (daljina
skraćuje),*

*Niti kad lice svoje od vrata vaših okrenuh
A da se o rubove (skute) svoje ne spotakoh."*

Ebu Temmam kaže:

*"Kad se razbolimo mi dođemo vama u posjetu,
i vi griješite, a mi vam dolazimo i tražimo ispriku."*

Drugi kaže u povodu spominjanja Allaha, dželle šanuhu:

*"Kad se razbolimo liječimo se Tebe spominjući,
a ponekad Te ne spominjemo pa se ponovo razbolimo."*

Onaj koji obiđe bolesnika ne treba pred njim mnogo da spominje dunjaluk, ni da se previše šali, kao ni da priča bilo kakave nedolične priče. Posjeta tom prilikom treba da bude kratka, nakon čega bolesnika treba ostaviti na miru.

*** ** *

ŠESTO: PRAĆENJE DŽENAZE

1- VRIJEDNOST PRAĆENJA DŽENAZE

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao u jednom hadisu: *"... a kad umre, prati mu dženazu."*¹³⁰ To je dug koji je musliman dužan svome bratu!! Čak i nakon što postane leš i duša njegova se uzdigne na nebo, ti ćeš ga pratiti i ispuniti svoje obaveze prema njemu, zagovarćeš se za njega time što ćeš mu klanjati dženazu, učićeš mu dove za milost dok on bude u kaburu, dovom ćeš ga pratiti dok mu je budeš učio u odsustvu.

Ovo je bratstvo u islamu i ovo je imanom sklopljeni ugovor. Ovo su obaveze muslimana prema muslimanu koje se ne ograničavaju samo na njega dok je živ, nego ostaju prema njemu i nakon njegove smrti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao što bilježi Tirmizi sa slabim senedom, kaže: *"Ko bude slijedio dženazu i nosio je tri puta, time je ispunio svoje obaveze prema njoj."*¹³¹

¹³⁰ U predgovoru smo spomenuli mjesto gdje se nalazi ovaj hadis.

¹³¹ Sunenut-Tirmizij (3/359) pod brojem 1041 i ocijenio ga je kao garib (hadis koji je do nas došao samo jednim lancem prenosilaca). Albani je za ovaj hadis rekao da je daif (slab), kao što stoji u Daiful-džami'u pod brojem 5513.

Ali u Buharijevoj i Muslimovoj zbirci hadisa stoji da je, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *"Ko bude prisutan na jednoj dženazi sve dok se ne klanja imaće jedan kirat, a ko bude prisutan dok se mejt ne ukopa u kabur imaće dva kirata."* "A šta su dva kirata?" – upitaše. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: *"Poput dva ogromna brda."*¹³²

Pogledaj kako je lahko djelo, a ogromna nagrada.

2- PROPISI DŽENAZE I IZRAŽAVANJA SAUČEŠĆA

Sunnet je (praksa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem) da se ide ispred dženaze, i to je bolje. Ibni Omer, radijallahu anhu, kaže kao što bilježe petorica¹³³, a Ibni Hibban¹³⁴ to ocjenjuje vjerodostojnim, mada Nesai kaže da je predaja "mursel": "Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Ebu Bekra i Omera da idu ispred dženaze."

¹³² Bulježi ga Buharija (2/90) i Muslim (2/652) pod brojem 945.

¹³³ Ebu Davud (3/205) pod brojem 1379, Tirmizi (3/329) pod brojem 1007 i 1008, Nesai (4/56) pod brojem 1944 i 1945 i kaže za njega da je mursel (da ga ne prenosi ashab nego tabiin) i da ga je pogrešno ocijeniti vjerodostojnim. Ibni Madže ga bilježi (1/475) pod brojem 1482 i Ahmed (2/8). Pogledaj o vjerodostojnosti ovog hadisa u djelu "Et-Telhisul-habir" (2/118, 119).

¹³⁴ El-Ihsan (7/317) pod brojem 3045.

Stoga je sunnet da se ispred dženaze ide, a onaj koji jaše ili vozi ići će iza nje. Pješak, dakle, ide ispred dženaze, a ako bi išao iza nje ne bi nimalo smetalo.

Ummu 'Atijje, radijallahu anha, kao što stoji u dvjema vjerodostojnim zbirkama¹³⁵, kaže: "Zabranjeno nam je da pratimo dženaze, mada ne tako strogo." Obavezno ženama treba zabraniti da prate dženaze, jer je žena slaba i može joj pozliti zbog žalosti, a može doći i u iskušenje pa da se srdi na Allahov, dželle šanuhu, sud i odredbu. Zbog toga žena nema pravo prisustvovati dženazama, čak iako je stara, niti ima pravo posjećivati mezarje.

Postoje neki običaji koj se kose sa Šerijatom, a na koje su učenjaci ukazali, o njima pisali, pojasnili njihovu grešku i upozorili na njih. Oni su na ispravan način ukazali, pa neka ih Allah, dželle šanuhu, dobrom nagradi. Ovo su neki od tih običaja:

* Okupljanje radi saučešća, razapinjanje šatora i pravljenje gozbi, vrištanje i ridanje, udaranje po licu, trganje odjeće, kao i nezadovoljstvo Allahovom, dželle šanuhu, sudbinom i odredbom.

* Sa Šerijatom se isto tako kosi i to što se neki ljudi šale na saučešću, ili se smiju tako da na sebe privlače pažnju prisutnih, ili što o ovo-svjetskim stvarima nadugo i naširoko razglaba-

ju, te još mnoge stvari oprečne Šerijatu na koje je ulema ukazala.

Ovo su bili neki od mostova ljubavi koje nam je donio Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, i sa kojima su se okitili njegovi drugovi, neka je na njima Allahovo zadovoljstvo, te su to pretočili u svijet stvarnosti. Njihov odziv onome čemu ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozivao je bio izuzetan i poseban u svakom pogledu. Oni su bili ti čija su srca do dna bila ispunjena ovim moralitetima, te su, stoga, Božijom voljom, i dala takve plodove. Zbog toga su i dostigli vrhunac koji ne može dostići osim onaj koji istinski robuje samo Allahu, dželle šanuhu, i koji se čvrsto drži Allahove, dželle šanuhu, Knjige i sunneta Njegovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i onaj ko se okiti islamskim moralom i njegovim vrlinama.

Hvala Allahu, dželle šanuhu, što su vrata djelovanja na ovom polju i dalje otvorena, i što je roba dostupna svakome, pa je na nama samo da trgujemo sa Allahom, dželle šanuhu, a to ne može biti osim da se okitimo moralom ove veličanstvene generacije. Ako to postignemo uzdići ćemo se na najviši mogući stepen na koji se ijedan čovjek na Zemlji može uzdići - na stepen čovjeka sa kojim samo što se i meleki ne rukuju.

¹³⁵ Buharija (2/78) i Muslim (2/646) pod brojem 938.

UMIJEĆE ZBLIŽAVANJA DUŠA

PRVO: NAJSVJETLIJI PRIMJERI NA KOJIMA SU SE ODGAJALI ASHABI

Umijeće povezivanja duša vjerodostojnim senedom crpimo iz životopisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iz njegovog nasljeđa, njegovog misionarskog rada, ponavljamo ga i učimo i time se odgajamo kao što su se i generacije naših prethodnika prije nas odgajale, neka je na njih Allahovo zadovoljstvo. Sada ćemo spomenuti neke glavne detalje na kojima počiva i gradi se ova veličanstvena vještina.

1- OBUZDAVANJE SRDŽBE

Allah, dželle šanuhu, je u Svojoj Knjizi spomenuo temeljna načela ovog umijeća, a spomenuo ih je i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svojim govorom, svojim djelima, i svojim časnim i veličanstvenim moralom. Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ﴾ (آل عمران: ١٣٤)

*"I oni koji srdžbu svoju sputavaju, i koji ljudima praštaju, a Allah doista voli dobročinitelje."*¹³⁶

Učenjaci kažu da postoje tri stepena: za početnike, umjerene (osrednje) i za one najuspješnije u činjenju dobrih djela:

PRVI STEPEN: ﴿وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ﴾ Onaj prema kome se loše postupi neka se strpi i sputa svoju srdžbu. Ovo je stepen za one slabe muslimane poput nas, da samo sputaju srdžbu, da se na skupovima ne liječe pričajući o tome i da ne udaraju ni na čiju čast.

DRUGI STEPEN: ﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ Ako uz to želi još bolje da postupi otići će onome koji se prema njemu loše ponio i reći će mu: "Neka ti Allah oprosti", jer Allah, dželle šanuhu, kaže: *"...i oni koji ljudima praštaju..."*

TREĆI STEPEN: ﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ A ako želi još bolje postupiti onda će onome ko se prema njemu loše ponio ponijeti neki poklon, sa njime se rukovati i poljubiti ga, jer Allah, dželle šanuhu, kaže: *"...a Allah voli one koji najbolje postupaju..."*

Historičari biografii navode kako je sluga Haruna er-Rešida uzeo ibrik tople vode da mu polije. Ibrik mu ispadne i onako pun tople vode

padne na glavu halifi, vladaru pravovjernih, onome koji je tada svijetom vladao. Halifa se rasrdio i okrenuo se svome slugi.

Sluga bijaše inteligentan pa reče:

﴿وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ﴾ (آل عمران: ١٣٤)

"... i one koji srdžbu svoju suzbijaju..." (Ali 'Imran, 134)

"Suzbio sam svoju srdžbu" – reče halifa.

Sluga dodade:

﴿وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ﴾ (آل عمران: ١٣٤)

"... i one koji ljudima opraštaju..." (Ali 'Imran, 134)

"Oprostio sam ti" – reče halifa.

Sluga nastavi:

﴿وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (آل عمران: ١٣٤)

"... a Allah voli one koji dobra djela čine..." (Ali 'Imran, 134)

"Idi, oslobađam te, u ime Allaha" – reče mu, na kraju, halifa.

2- OTKLANJANJE ZLOBE I MRŽNJE

U bici poznatoj po imenu "Bitka oko deve" izašla je Ajša, Talha, Zubejr i drugi, radijellahu anhum, a sa njima i mnogi ashabi sa svojim sabljama. A izašao je i Alija, radijallahu anhu,

¹³⁶ Suretu Ali 'Imran, 134.

sa nekim ashabima, učesnicima bitke na Bedru, sa sabljama njima u susret.

Rečeno je Amiru eš-Ša'biju: "Allahu ekber (Allah je Najveći), ashabi se međusobno susreli sa sabljama i nisu jedni od drugih pobjegli?" On odgovori: "Dženetlije se susreli i postidjeli se jedni drugih."

Kada je Talha ubijen u toj bici, a bio je u suprotnom taboru Aliji, radijallahu anhu, Alija side sa svoje kobile i spusti svoju sablju, pješice pride Talhi, zagleda se u njega ubijenog, a Talha je jedan od deseterice kojima je još za života obećan Džennet, pa otrese prašinu sa njegove brade i reče: "Ovo je za mene krupna stvar, Ebu Muhammede, da te vidim u ovakvom stanju. Ali, molim Allaha da mene i tebe učini od onih za koje je rekao:

﴿وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ إِخْوَانًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ﴾ (الحجر: ٤٧)

"i Mi ćemo zlobu iz grudi njihovih istisnuti, oni će kao braća na divanima jedni prema drugima sjediti."¹³⁷

Pogledaj samo te čistote i nepatvorenosti! Pogledaj dubine i pogledaj briljantnosti! Ubijaju se međusobno, krv se prolijeva, a Alija, radijallahu anhu, uzima Talhu u zagrljaj, naziva mu selam i spominje da će sa njime sjediti u baš-

¹³⁷ Suretul-Hidžr, 47.

čama džennetskim u kojima će rijeke teći, na časnome mjestu kod Vladara Svemoćnog. Stvarno je ovo briljantan prizor i krasan primjer.

Ovaj živi primjer nam nedvosmisleno ukazuje na to da ovi ljudi nisu nikada imali ništa nadljudsko, niti su ijednog momenta bili meleki. Međutim, oni su bili najsvjetliji primjer koji je ikada svijet vidio.

Jednom je pored Ibnis-Semmaka prošao njegov prijatelj koji se na njega naljutio, te mu je rekao: "Sutra ćemo se razračunati", što znači: Sutra ćemo se sresti i ja ću tebi svoditi račun a ti meni, pa ću ja tebe koriti a ti ćeš mene i znaće se ko je od nas dvojice pogriješio. Ibnis-Semmak mu je na to odgovorio: "Ne, tako mi Boga, nego ćemo sutra jedan drugome oprostiti!"

Vjernici, dakle, ne treba da se razračunavaju i ne treba jedan drugom da govore: "Ti si o meni pisao to i to..., govorio si to i to..., čuo sam da me ogovaraš..." Ovo je pogrešan način. Ispravno je da mu kaže: "Neka ti Allah oprostii."

3- ULAGANJE ČASTI I IMETKA NA ALLAHOVOM PUTU

Ova blagoslovljena generacija je stigla do tog stepena da jedan od njih, poput Ebu Dam-dama, ustane noću da klanja, a nakon toga uputi Allahu, dželle šanuhu, dovu riječima:

"Allahu moj, ja nemam imetka kojeg bih na Tvome putu dijelio, niti imam neko snažno tijelo da bih se na Tvome putu borio, ali ja svoju čast poklanjam muslimanima... Allahu moj, učini onome ko mi ružno kaže, opsuje me, učini mi kakvu nepravdu ili me ogovori, da mu to bude iskup za grijehе njegove!"

Prenosi se od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je, jedne prilike, podsticao ashabe na dijeljenje sadake, pa je 'Ulbe ibni Zejd ustao i rekao: "*Allahov Poslaniče, podstičeš nas na sadaku, a ja nemam ništa osim svoje časti, pa nju udjeljujem onome ko mi kakvu nepravdu nanese.*" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenuo od njega. Sljedećeg dana je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pitao: "*Gdje je 'Ulbe ibni Zejd, gdje je onaj koji je svoju čast udijelio kao sadaku? Uzvišeni Allah ti je primio sadaku.*"¹³⁸

Ovo je udjeljivanje časti i ovako moraju da je (misionari, oni koji pozivaju vjeri) i oni koji idu putem sticanja znanja ulagati svoju čast, kao što je i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ulagao svoju. On je, sallallahu alejhi ve sellem, ulagao čast, imetak i krv svoju radi ovog vječnog poziva. Možda će Allah našu krv, živote, čast, imetak, djecu, porodice učiniti žrt-

¹³⁸ Hejsemi u Medžeme'uz-Zevaidu kaže: "Prenosi ga Bezzar, a u senedu je Muhammed ibni Sulejman ibni Mešmul, a on je slab."

vom za "La ilahe illellah Muhammedun Resulullah (Nema boga osim Allaha i Muhammed je Allahov Poslanik)".

4- PODNOŠENJE TUDIJIH GREŠAKA

El-Gazali, autor djela "El-Ihja" kaže da je Hasenu el-Basriju, neka mu se Allah smiluje, došao neki čovjek i rekao mu: "*O Ebu Seide, ogovara te jedan čovjek!*" On mu na to reče: "*Dođi ovamo.*" Kada mu je došao dao mu je jedan zavežljaj svježih datula i rekao: "*Ponesi mu ovo i reci mu: Dao si nam svoja dobra djela, pa mi tebi zauzvrat dajemo ove datule!*" Pa mu je čovjek odnio datule i uradio kako mu bi rečeno.

Ovim se hoće reći da su sva pitanja ovoga svijeta lahka i sitna, a neki se ljudi tako lahko odriču dvojih dobrih djela, pa ne brini se ako te bilo čime bude "častio" neki zavidnik, osvjetnik, onaj ko se s tobom razilazi ili ko je na stranputici... Imaj na umu da će to biti na tasu tvojih dobrih djela..., znaj da time tebi raste položaj.

Prenosi se u životopisu Musaa, alejhisselam, da je rekao: "*Gospodaru moj, želim nešto od Tebe.*" "*Šta je to što želiš?*" – upita ga njegov Gospodar, iako On to najbolje zna. "*Želim da odvratiš jezike ljudi od mene*" - reče Musa. "*O Musa, tako mi Moje sile i uzvišenosti, to ni Sebi nisam priuštio. Ja ih stvaram i opskrbljujem*

svime što im je potrebno, a oni Me vrijeđaju i grde!" – odgovori mu Allah, dželle šanuhu.

Neka je Hvaljen i Uzvišen Allah! Allah, Svemilosni, Jedini, Jedinstveni, Onaj Kojem niko i ništa osim Njega nije potrebno, Koji nije rodio niti je rođen i Kojem niko nije ravan, biva vrijeđan od strane ljudi! Ovo ne jako stvorenje, jadno i bijedno, ovaj insekt, koji od ugruška nastaje, ono se drzne da vrijeđa i grdi Allaha, Uzvišenog i Veličanstvenog!?

Buharija nam bilježi od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: *"Allah Uzvišeni veli: Čovjek Me vrijeđa, a nije on dostojan Mene da vrijeđa, i u laž Me utjeruje, a nije toga dostojan. Vrijeđa Me time što govori da Sam Sebi uzeo sina, a u laž Me utjeruje time što govori: Neće me ponovo proživjeti kao što me i prvi put stvorio."*¹³⁹

Imam Ahmed bilježi u "Kitabuz-Zuhd" da Allah, dželle šanuhu, kaže: *"Čudan si ti, o čovječe. Ja sam te stvorio, a ti drugoga mimo Mene obožavaš! Ja te opskrbljujem, a ti se drugome zahvaljuješ! Ja ti ljubav ukazujem blagodatima, iako Mi nimalo ne trebaš, a ti Meni postaješ mrskiji nepokornošću, a o Meni potpuno ovisiš! Tebi se spušta Moje dobro, a Meni se uzdiže (vraća) tvoje zlo."*

¹³⁹ Sahihul-Buharij (4/73).

Pa kad neki zlotvori vrijeđaju i grde Allaha Jednog i Jedinog, kako da ne vrijeđaju i ne grde nas koji se odlikujemo obiljem nedostataka?!

Ova činjenica je najbolji dokaz da su ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, neka je Allah zadovoljan njima, najveličanstveniji primjer. Bili su složni međusobno, a i razilazili su se kao što se ljudi razilaze, pa je ponekad u njihovom životu bilo i razdora. Međutim, ponovo su bivali čisti, bliski, strpljivi i vezani ljubavlju, jer je osnovni princip koji su imali bio jedan i jedinstven za sve, a ne različit za svakog pojedinca među njima. Njihov univerzalni princip je bio: "La ilahe illellah" (Nema drugog boga sem Allaha, i Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je Njegov rob i poslanik). A ono što se među njima desilo loše samo je potvrda da su bili obični ljudi i da iz tih okvira nisu nikada izašli, niti su ikada bili meleki. I na njih su se uvijek odnosile riječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: *"Svaki čovjek je sklon grijšenju."*¹⁴⁰

¹⁴⁰ Bilježi ga Tirmizi u Sunenu (4/569) pod brojem 2499 i kaže za njega da je "garib" (do nas došao samo jednim lancem prenosilaca). Bilježe ga i Ibni Madže u Sunenu (2/1420) pod brojem 4251, Darimi u Sunenu (2/393) pod brojem 2727, Ahmed u Musnedu (3/198) i Hakim u Mustedreku (4/244). Hakim je još rekao: "Vjerodostojnog je seneda, a Buharija i Muslim ga nisu zabilježili." Albani ga je ocijenio kao hasen hadis, kao što stoji u Sahihul-džami'u pod brojem 4515.

Oni, isto tako, nisu bili bijele stranice na kojima nije bilo nikakva traga niti nedostatka.

Oni su bili obični ljudi koji su se odlikovali samo ljudskim motivima i tim motivima su bili vođeni. Ali, to su bili ljudski motivi u njihovom najčistijem i najuzvišenijem obliku, ljudski motivi usljed kojih su bili rasterećeniji i lagalniji od mulja (taloga), a uspeli se do najvećeg nivoa do kojeg se ikada ljudi mogu uspeti.

Radili su, pa kada bi im postalo teško ne bi se predavali i odustajali, nego bi iznova, još jače, radili ka usponu i tako su se konstantno uspinjali.

Spominje se u životopisu Ebu Bekra, radijallahu anhu, da mu je neki čovjek rekao: "Tako mi Allaha, Ebu Bekre, tako ću te uvrijediti da će to i u kabur sa tobom otići." Ebu Bekr mu na to reče: "Ne, nego će otići sa tobom u tvoj kabur, a ne sa mnom u moj!"

I rekao je istinu, neka je Allah sa njim zadovoljan. Uvreda i psovka ne ulaze sa onim na čiji je to račun rečeno, nego sa onim koji je to rekao i koji svoj jezik koristi protiv robova Božijih. Pa zar je ova nezalica pomislila, ako opsuje i uvrijedi Ebu Bekra ili mu napakosti na bilo koji način, da će to otići sa Ebu Bekrom u kabur?! To je zaista pravi džehl (neznanje)!

A pogledaj kako mu je Ebu Bekr odgovorio na to: "Ne, nego će sa tobom otići u tvoj kabur." Samo to je bio njegov odgovor. Nije mu rekao: "Ne, nego ću ja tebe uvrijediti tako da će

to otići sa tobom u tvoj kabur! Učiniću ti to i to! Pokazaću ja tebi to i to...! Ne, nego mu je samo rekao: "... ući će sa tobom u kabur!"

Tačno je ono što je rekao Ebu Bekr i ispravno je ono kako je postupio. Uistinu će ružna i grješna riječ i riječ koja ranjava biti nesreća, žalost i kajanje za onoga koji se drzne da njima rani svoga brata muslimana i time mu napakosti.

5- PREKIDANJE RASPRAVA I RAD NA IZMIRIVANJU (KOMPROMISU)

Neki čovjek je rekao Amr ibnul-'Asu: "Tako mi Allaha, posebno ću se tobom pozabaviti!" A on mu na to odgovori: "Bićeš, onda, dosta zauzet."

Ovo je istina. Onaj koji se posebno trudi da napakosti ljudima, da ih vrijeđa i spletke im postavlja, nikada neće biti besposlen. Allah će mu dati da se zabavi ljudima. Tako će svoj život provoditi u besposlicama, bezvrijednim stvarima i onome od čega neće imati koristi.

A ono što mu je rekao Amr ibnul-'As, radijallahu anhu, je tačno i to je mudrost. A Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا﴾
(البقرة: ٢٦٩)

"... a kome bude data mudrost - dato mu je blago neizmjereno."¹⁴¹

Hadiski učenjaci prenose da je neki čovjek ustao pred Amirom eš-Ša'bijem, a on je jedan od poznatih tabiina i učenjaka, i rekao mu: "Slagao si Amire!"

Amir mu na to reče: "Ako si to rekao iskreno, neka meni Allah oprost, a ako si slagao, neka tebi Allah oprost!"

I šta misliš, šta mu je čovjek nakon toga odgovorio?!

Ušutio je! Jer, onaj ko je u stanju prekinuti raspravu, naći povod za izmirenje i ne biti neprijateljski nastrojen prema ljudima, a prvenstveno prema učenima, uticajcima i ljudima od položaja i rejtinga, dobročinitelj je prema sebi, prema islamu i prema muslimanima.

6- SVOĐENJE RAČUNA SAMOME SEBI

U životopisu Salim ibni Abdullaha ibni Omera, neka je Allah sa svima njima zadovoljan, spominje se da ga je neki čovjek pritijesnio na Mini, te se okrenuo i rekao Salimu, a Salim je najučeniji tabiin: "Mislím da si loš čovjek." Salim na to reče: "Niko me osim tebe nije stvarno upoznao!"

To zato što je Salim, neka je Allah zadovoljan sa njim, sebe vidio lošim čovjekom. Ovo je

ispravano i vjernik uvijek sebe optužuje za greške i krnjavost kada god primijeti da se uspinje i uzdiže ili kad se preda zaboravu. On, isto tako, sebe kori i račun sebi svodi. A grješnik i dvoličnjak sebe hvali pred ljudima.

I Seid ibnul-Musejjib je ustajao sredinom noći govoreći sebi: "Ustani, utočište svakog zla!"

Ovako je govorio sebi Seid ibnul-Musejjib! A šta mi govorimo sebi? Allahu moj, Ti nas pokrij onako kako samo Ti možeš.

U jednoj pouzdanoj predaji, koja se prenosi vjerodostojnim lancima, stoji da je neki čovjek u Haremu ustao pred Ibni Abbasom, učenjakom ovog ummeta i najvećim tumačem Kur'ana, i izvrijeđao ga pred ljudima. A Ibni Abbas je samo oborio glavu.

Grubi beduin vrijeđa najvećeg učenjaka na svijetu, a on mu ne uzvraća, pa beduin još nastavlja sa vrijeđanjem. Ibni Abbas podiže glavu i reče: "Zar me vrijeđaš, a ja se odlikujem sa tri osobine?!"

"Koje su to osobine, Ibni Abbase?" – upita beduin.

"Tako mi Allaha, nigdje kiša nije pala a da se tome nisam radovao i na tome zahvaljivao Allahu, a nisam tamo imao ni deva ni ovaca svojih" – reče Ibni Abbas.

"Koja je druga" – upita beduin.

"Niti sam ikada čuo za pravednog kadiju, a da za njega Allahu nisam, u odsustvu, činio

¹⁴¹ Suretul-Bekare, 269.

dovu, a nisam pred njim imao nikakvu parnicu" – odgovori mu Ibni Abbas.

"A koja je treća?" – upita ponovo beduin.

"Niti sam ikada razumio jedan ajet iz Allahove Knjige, a da nisam poželio da ga svi muslimani isto tako razumiju kao što sam ga i ja razumio" – odgovori mu Ibni Abbas, neka je Allah zadovoljan sa njim i njegovim ocem.

Ovo su najveličanstveniji primjeri koje su predstavljali drugovi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji ih je odgajao na čvrstim temeljima vjere i morala. Oni su, inače, bili nepismen narod koji je potekao iz pustinje, ali ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izgrađivao malo-pomalo, te tako ukrasio slavu njihovu i o njima vodio brigu sve dok ne postadoše vođe ostalih naroda i najljepši primjer čovječanstvu.

Postoji izreka: "A ko ti to može biti savršen brat!" Htio bi brata savršeno odgojenog, a to nema nigdje. Zadovolji se nekim njegovim vrlinama, sa polovinom, sa trećinom, sa dvije trećine.

Da li si ikada u nekom muslimanskom društvu našao osobu, bez obzira koliko bila lijepo odgojena i na visokom stupnju morala, da je savršena, da nema pri sebi nikakve mahane niti nedostatka?! Naravno da nisi, niti takav igdje postoji.

﴿وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
(النور: ٢١)

"A da nije Allahove dobrote prema vama i milosti Njegove, ni jedan se od vas ne bi nikada od grijeha očistio; ali Allah čisti onoga koga On hoće. Allah sve čuje i sve zna." (En-Nur, 21)

Neko je plemenit, ali se mnogo i često ljuti! Neko je blag, ali je škrt! Neko je dobar, ali brzoplet! To je zbog toga što je Allah, dželle šanuhu, podijelio lijepa svojstva i vrline među ljudima.

Ko je taj čije su za pobvalu sve osobine,

Dovoljno je čovjeku prednosti da mu se nabroje mahane.

Zato, kada se čovjeku nabroje mahane znaj da je dobar, a nekim se ljudima ne mogu nabrojati mahane bez obzira koliko se trudili.

Za neke ljude, zbog njihove dobrote i vrlina, kažemo: "On pri sebi ima to i to", i to je dobar čovjek. A onaj čija dobra djela prevladavaju nad lošim on je pouzdan u islamu, dok je onaj čija loša djela prevladaju nad dobrim djelima skrenuo sa Allahovog, dželle šanuhu, puta. Jer, Allah, dželle šanuhu, će ljudima djela vagati na Sudnjem danu shodno ajetu iz sure El-Ahkaf, gdje On kaže:

﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ أَحْسَنَ مَا عَمِلُوا وَتَتَجَاوَزُ عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ وَعَدَّ الصَّدَقِ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ (الأحقاف: ١٦)

"To su oni čija ćemo dobra djela primiti, a preko ružnih postupaka njihovih preći; od stanovnika Dženneta će oni biti, istinito obećanje koje im je dato ćemo ispuniti." (El-Ahkaf, 16).

Allah, dželle šanuhu, je u ovom ajetu pojasnio da oni imaju loših djela i da će On preći preko njih, kao i to da imaju grešaka i grijeha, ali su oni, kao što se kaže u hadisu: *"Kad voda dostigne 'kulletejn'¹⁴² ne može biti nečista (ne može se upoganiti)."*¹⁴³

¹⁴² (Riječ "kulletejn" je u arapskom jeziku dvojina od riječi "kulletun", a to je naziv za vrstu lonca koji je bio poznat kod Arapa u vrijeme Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i nešto kasnije. Količina vode koju bi sadržala takva dva lonca je, po mišljenju učenjaka, otprilike 500 litara, ili 5 mješina. Dakle, ovaj hadis upućuje na to da ako bude tolika količina vode - ne može se uprljati. Ulema je pojasnila da se to odnosi na nešto manje što joj ne bi promijenilo jedno od tri svojstva: boju, ukus ili miris (op. prev.).

¹⁴³ Bilježi ga Ebu Davud (1/17) pod brojem 63, 64 i 65, Tirmizi (1/97) pod brojem 67, Nesajj (1/175) pod brojem 328, a hadis je vjerodostojan. Vjerodostojnim ga je ocijenio Ibn Huzejme, Hakim, Ibn Hibban, kao i Šejh Ahmed Šakir u svom komentaru na Tirmizijev Sunen (1/98). Vjerodostojnim ga je ocijenio i Šejh Albani u svome djelu "Irvaul-galil" pod brojem 23.

Kod nekih ljudi je samo malo vode pri dnu, pa bilo šta, makar i sitno, odmah na nju ostavi traga, tj. i jedna kap ostavlja traga! Dok je kod nekih, zbog njihove dobrote i vrlina, voda duboka, pa šta god u nju da stavite ona se neće nikada promijeniti, zbog njihove plemenitosti, požrtvovanja, darežljivosti, učenosti, velikodušnosti, vrijednosti, poziva u istinu, dobra, valjanosti, iskrene namjere i ostalih vrlina. Čak i ovakvima ponekada dođu šejtanovi poticaji na zlo, ali oni ne ostavljaju traga.

Zbog toga Ibn Tejmije, kako od njega prenosi Ibn Kajjim u djelu "Medaridžus-salikin", kaže: "Musa, alejhisselam, je levhe, u kojima je bio zapisan Allahov govor, bacio na zemlju i ščepao je svog brata za glavu i tako ga vukao." Kaže Ibn Tejmije: "Njegov brat je bio poslanik kao i on, pa ga je i pored toga vukao za bradu pred ljudima, ali mu je sve to Allah oprostio!"

Ibn Kajjim kaže:

Kad draga osoba grijeh jedan počini

Njegove dobrote hiljadu posrednika dovedu.

A u hadisu kojeg nam, hasen senedom, prenosi Bejheki stoji: "Oprostite čestitima njihove greške."¹⁴⁴

¹⁴⁴ Bilježi ga Ebu Davud (4/133) pod brojem 4375 i Ahmed (6/181). Albani je rekao za ovaj hadis da je vjerodostojan kao što stoji u Sahihul-džami'-u pod brojem 1185.

Ibni Kajjim kaže: "...osim kada su u pitanju kazne za prekoračenje Allahovih granica", a ovo ima temelja u nekim predajama od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.¹⁴⁵ Kada su u pitanju kazne onda su svi ljudi jednaki, međutim, kada se ne radi o kaznama onda je na nama da čestitom, ukoliko pogriješi, oprostimo grešku. A čestiti, tj. "ehlul-hej'at", su oni koji imaju naklonost prema istini u islamu, u da'vetu (misionarstvu), u dobru, u plemenitosti, u uticaju, koji ljude usmjeravaju, koji su dobri i čine dobro. E takvim ljudima, kada se desi da nekada pogriješe, onda svi treba da oprostimo i to podnesemo. Moramo im pogledati u dosije njihovih dobrih djela i u zbirke njihove plemenitosti i njihovog ranga kod Allaha, dželle šanuhu, i Njegovih stvorenja.

Beššar ibni Berd kaže:

*Ako za svaku grešku budeš korio svoga prijatelja
Onda nikada nećeš naći onoga koga nikako nećeš koristiti.*

A u drugom stihu kaže:

*Ako ne budeš često pio natrunjeno piće
ožednićeš, a ko je taj čije je piće potpuno čisto.*

Pa druži se sa svojim bratom, strpljivo podnosi njegove ispade, opraštaj mu grijeha prema tebi i prelazi mu preko grešaka.

Abdullah ibni Mubarek je, kada bi mu spomenuli njegove drugove, govorio: "Ko je kao

¹⁴⁵ Tako stoji u predaji koju nam bilježi Imam Ahmed u svom Musnedu.

taj i taj! Odlikovao se tom i tom vrlinom", a prešutio bi njihove loše stvari.

Kamo sreće da se i mi sjećamo samo dobrih djela ljudi. A ne znam ni jednog muslimana, ma koliko bio loš, a da nema dobrih djela, makar mu jedino dobro djelo bilo to što klanja namaz, ili makar mu jedino dobro djelo bilo to što voli Allaha, dželle šanuhu, i Njegovog poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dovoljno je.

Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dovedoše nekog čovjeka koji pije alkohol pa on naredi te ga izbičevaše. Dovođen je još mnogo puta, pa neko reče: "Allahu, učini da bude proklet, pa koliko puta ga dovode zbog toga!" A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, taj veličanstveni učitelj, reče: "Nemojte ga proklinjati! Tako mi Allaha, ja znam da on voli Allaha i Njegovog poslanika."¹⁴⁶

U drugoj verziji stoji: "Neki čovjek reče: - Šta mu je, Allah ga ponizio! A Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: - **Nemojte šejtanu pomagati protiv svoga brata.**"¹⁴⁷

Tako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potvrdio da on posjeduje ljubav prema Allahu i Poslaniku, a to je dobro djelo, i potvrdio je da je on i dalje unutar kruga islamskog bratstva, a to je jedno od najvećih dobrih djela. Pa zašto

¹⁴⁶ Bilježi ga Buharija (8/14).

¹⁴⁷ Bilježi ga Buharija (8/15).

da na umu nemamo dobra djela ljudi i njihova iskušenja i islamu?!

Ne postoji apsolutni zlotvor, osim onaj koji ne vjeruje u Allaha, dželle šanuhu, ili svjesno krši Njegove granice, ili javno čini grijeh, ili sa sebe skine odjeću stida, ili se neprijateljski odnosi prema prijateljima, dobrima i čestitima, te tako sav islam baci sebi iza leđa.

*** **

DRUGO: ISLAMSKI NAČIN RJEŠAVANJA SPORA

Praktični primjeri:

Bilo je primjera za vrijeme njegova života, sallallahu alejhi ve sellem, koje su zabilježili njegovi ashabi, neka je Allah sa svima njima zadovoljan. Evo nekih od tih primjera:

1- SPOR IZMEĐU BILALA I EBU ZERRA

Ebu Zerr, radijallahu anhu, je jednom uvrijedio Bilala i njegovu majku, pa se on požalio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Zerr se ubrzo pokaja zbog onoga što je izgovorio, pa spusti svoj obraz na zemlju i reče Bilalu: "Allaha mi, neću podići obraz dok ga ti ne nagaziš svojom nogom!" Pa se njih dvojica oprostili i izgrliše.

2- SPOR IZMEĐU MUHADŽIRA I ENSARIJA

Zamalo se Muhadžiri i Ensarije ne pobiše međusobno, i to nakon što su islam primili. Isukaše sablje i pripremiše se za sukob. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iziđe među njih i reče: "*Kakav je to džahilijetski spor*", i reče: "*Ostavite se toga, to je smrdljivo!*"¹⁴⁸

Ashabi zaplakaše, pobacaše sablje iz ruku i međusobno se izgrliše. To je bilo bratstvo koje je bilo čvrsto vezano za Allaha i blagodat koju Allah daje muslimanima. To Allah daje samo onim Svojim robovima sa kojima je zadovoljan. Samo je islam bio taj koji je bio u stanju povezati ova razjedinjena srca i samo je Allahova veza bila ta za koju su se svi oni vezali, te su tako, Allahovom blagodati, postali braća. Ništa nije u stanju povezati srca kao bratstvo u ime Allaha, dželle šanuhu, u kojem postaju zanemarljive sve ranije mržnje, prošle osvete, lične ambicije i plemenske razjedinjenosti!

﴿وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَىٰ شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا﴾

¹⁴⁸ Bilježi ga Buharija (6/65, 66).

"T svi se čvrsto Allahova užeta držite i nikako se ne razjedinjujte! I sjetite se Allahove milosti prema vama kada ste bili jedni drugima neprijatelji, pa je On složio srca vaša i vi ste postali, milošću Njegovom, braća; i bili ste na ivici vatrene jame, pa vas je On nje spasio." (Ali 'Imran: 103)

Historičari bilježe vjerodostojnim senedom događaj kada su ashabi izišli u pohod na Beni Mustalik. Omer je imao štíćenika po imenu Džehdžah koji se posvađa sa čovjekom iz redova Ensarija po imenu Sinan ibni Vebre. Nakon što se obojica razljutiše povikaše... Omerov štíćenik povika: "O Muhadžiri!", a Ensarija povika: "O Ensarije!" Zbog toga se u srcima nekih pojavi mržnja. Kad o tome obavijestiše najvećeg munafika Abdullaha ibni Ubejj ibni Selula, on na to reče: "Istinita je poslovice koja kaže: Izgladni svog psa i on će te slijediti, a ugoji ga pa će te ujesti! Da smo ih odbili od svoje kuće ne bi ovo uradili. Ako se vratimo u Medinu sigurno će oni časni iz nje istjerati one ponižene." Kad je to došlo do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Zejd ibni Erkam mu ispriča kako se sve desilo, pa on naredi da se pođe dalje kako munafici više ne bi pričali o tome.

Munafici uvijek vole glasine. Neke ljude ništa drugo ne zanima osim širenje glasina i prikupljanje tuđih grešaka i ispada, pa o tome cijela djela pišu i sve preuveličavaju. Oni su time

preokupirani i poigravaju se sa tuđom čašću kao što se pseto igra po vodi.

Pogledaj samo kako je mudro postupio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kad je ashabima naredio da pođu kako bi time bili preokupirani i kako ne bi pričali o onome što se malo prije toga desilo!

Zbog toga je najefikasnija metoda sprječavanja glasina i liječenja onoga što se eventualno može desiti među ljudima, koji se inače vole, jeste da se zabave nečim ozbiljnim, naukom i naučnim pitanjima i rješavanjem najbitnijih pitanja ummeta. To stoga što su pitanja ummeta i islama daleko bitnija od naših svakodnevnih pitanja i međusobnih uvreda, kao što su: pitanje širenja islama, borbe protiv Jevreja u svijetu, laicizam, komunizam i kršćanstvo, pitanje jedinstva ovog veličanstvenog i vječnog ummeta kojeg je Allah, dželle šanuhu, učinio ummetom srednjeg, umjerenog puta i svjedokom protiv drugih ummeta, a koji se u životu drži Kur'ana i Sunneta.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ono što se desilo ispričao Sa'du ibni 'Ubadetu, pa on na to reče: "Allahov Poslaniče, ako hoćeš, tako mi Allaha, ćemo ga ubiti ili ćemo mu zabraniti da uđe u Medinu, jer ti si najčasniji, a on je najponiženiji." Omer reče: "Dozvoli meni da ga ubijem, Allahov Poslaniče." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: "*Omere, ne-*

moj da ljudi pričaju kako Muhammed ubija svoje ashabe."¹⁴⁹

Ovo je ispravna metoda ophođenja prema onome sa kojim se ima neki spor u ovakvom stadijumu da'veta (misionarstva). Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je imao jasan program shodno kojem se ponašao, jer je vodio računa o koristi ovog poziva (da'veta). Nije vodio računa o sebi, niti o svom životu, ni o svom imetku, ni o svojim ženama, ni porodici, jer je htio da ovaj poziv (da'vet) ima svoj kontinuitet, da se ljudi time koriste trajno, da slušaju, da izvlače pouku iz svega toga i da se preko njega upućuje ljudski rod. A pitanje lične osvete i ljutnja iz ličnih interesa nisu bili u skladu sa osobinama njegove ličnosti, sallallahu alejhi ve sellem.

Tako je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio Omeru da ubije Abdullaha ibni Ubejj ibni Selula. Ubrzo je došao Abdullah ibni Abdullah ibni Ubejj ibni Selul i rekao: "Allahov Poslaniče, čuo sam da hoćeš da mi ubiješ oca. Pa ako pošalješ nekog da mi ubije oca meni duša, Allaha mi, neće biti mirna sve dok budem gledaoubicu svog oca da se kreće zemljom dok i ja ne ubijem njega. Nego, Allahov Poslaniče, dozvoli meni da ja sada odem i donesem ti glavu svoga oca! Tako mi Allaha, Allahov Posla-

¹⁴⁹ Bilježi ga Buharija (6/66, 67), mada kontekst priče nije ovakav.

niče, ako stvarno hoćeš sigurno ću ga ubiti, jer ti si najčasniji, a on je najponiženiji!"

Pogledaj islama! Kako je samo veličanstveno njemu pripadati - razdvojio je sina od oca, a on je iz kičme njegove i od njegove krvi i mesa!

Sem toga, pogledaj tog imana koji je vrio u venama ovog veličanstvenog ashaba, imana koji se zavukao u svaki atom njegovog organizma i osvojio njegove emocije, pa je u njemu kolao kao krv i bdio kao duša!

I stvarno sa "La ilahe illellah, Muhammedun resullah" izbijaju briljantnosti imana (vjerovanja), ubjeđenja i hrabrosti, te izvanredni postupci i moral koji razum ostavljaju u nedoumici, a ne mogu to protumačiti ni najpametniji niti ljudi sa najzdravijim rezonovanjem.

Onda je umro ovaj nesretnik, pa je njegov sin Abdullah ibni Abdullah došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i tražio njegovu košulju kako bi u njoj zamotao svoga oca, pa mu je on, sallallahu alejhi ve sellem, dao. Zatim ga je zamolio da mu klanja dženezazu, pa Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade i pođe da klanja, ali, Omer ustade, dohvati Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za kraj odjeće i reče: "Allahov Poslaniče, pa zar ćeš mu klanjati dženezazu, a Allah ti je već zabranio da mu klanjaš?" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: "Allah mi je samo stavio na izbor i rekao mi:

﴿اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ﴾

"Molio ti oprosta za njih ili ne molio, molio čak i sedamdeset puta, Allah im neće oprostiti." (Et-Tevbe, 80)

a ja ću se zamoliti više od sedamdeset puta."

Omer reče: "On je munafik!" Ali je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ipak klanjao dženzazu i sa njim su klanjali i muslimani. Nakon toga je Allah, dželle šanuhu, objavio ajet:

﴿وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ﴾

*"I nijednom od njih, kad umre, nemoj molitvu obaviti, niti sahrani njegovoj prisustvovati..."*¹⁵⁰ (Et-Tevbe, 84)

Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, su nakon toga počeli dolaziti ostali munafici koji su se nedolično ponijeli i izostali od pohoda, te time prekršili njegovu naredbu i izrazili neposlušnost Allahu, dželle šanuhu. Jedan od njih je rekao: "Allahov Poslaniče, ja sam bolestan!" On mu je odgovorio: "Istinu si rekao", mada on nije bio bolesna tijela nego bolesna srca. Drugi je rekao: "Za vrijeme pohoda mi se žena razboljela!" Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je rekao: "Istinu si rekao." Treći je rekao: "Ja sam siromah i nisam mogao kupiti jahalicu!"

¹⁵⁰ Pogledaj Sahihul-Buharij (5/206, 207) i Sahihu Muslim (4/2141) pod brojem 2774.

Pa i je njemu rekao: "Istinu si rekao." Na to mu je Allah, dželle šanuhu, objavio:

﴿عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذْنَتْ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَّيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ﴾

"Neka ti Allah oprosti što si dozvolio da izostanu, dok se nisi uvjerio koji od njih govore istinu, a koji lažu." (Et-Tevbe, 43)

Šta je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, doprinio ovom čovječanstvu?

Objedinio im je srca svojim pozivom i zbližio im duše svojom mudročcu, tako da mu dođe čovjek i kaže: "Tako mi Onoga osim Koga nema drugog boga, ti si mi sigurno draži i od mene samoga."

Drugi kaže: "Tako mi Allaha, ne mogu ga se nagledati koliko mi je drag i, tako mi Allaha, kad biste me pitali da vam ga opišem ne bih mogao to iz ljubavi i poštovanja prema njemu."

Ashabi, neka je Allah zadovoljan sa njima, voljeli su da krv svoju prolijevaju i vratove svoje sijeku, a da Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ni trn ne ubode. To je prava ljubav!

3- SPOR IZMEĐU MUAVIJE I IBNIZ-ZUBEJRA r.a.

Muavija je imao jednu bašču u Medini i imao je svoje radnike, a i Ibniz-Zubejr je imao bašču, i to pored Muavijine. U to vrijeme je Muavija vladao nad dvadesetak država, otprili-

ke, a Ibniz-Zubejr je bio samo jedan od njegovih podanika. A među njima je, još od ranije, bilo malo trzavica. Jedanput su Muavijini radnici ušli u Ibniz-Zubejrovu bašču. Ibniz-Zubejr je, inače, bio ljut čovjek, pa uze i ovako napisa pismo Muaviji:

"U ime Allaha Milostivog Samilosnog! Od Abdullaha ibniz-Zubejra, sina druga Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i sina Vlasnice dva pojasa¹⁵¹ Muaviji, sinu Hinde, sinu one koja jede džigerice! Tvoji su radnici ušli u moju bašču i, tako mi Onoga osim Koga nema drugog boga, ako ih ne odvratiš imaću posla sa tobom."

Muavija, inače blag čovjek, pročitao pismo, pa pozva svoga sina Jezida, a on je bio lakomislen, pa mu pokaza pismo i upita ga: "Šta misliš, kako da mu odgovorimo?" Jezid odgovori: "Mislim da trebaš poslati vojsku čiji će početak biti u Medini, a kraj ovdje kod tebe u Damasku da ti donesu njegovu glavu!"

Muavija na to uzvрати: "Ne, nego bolje od toga i milostivije", pa napisa:

"U ime Allaha Milostivog Samilosnog! Od Muavije bin Ebi Sufjana Abdullahu ibniz-Zubejru, sinu druga Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i sinu Vlasnice dva pojasa. Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve be-

¹⁵¹ To je počasni naziv za Esmu, kćerku Ebu Bekrovu, neka je sa svima njima Allah zadovoljan (o.p.)

rekatuhu! Da je sav dunjaluk moj i tvoj i da mi ga zatražiš, ja bih ti ga sigurno poklonio. Zato, čim ti ovo pismo stigne ti uzmi i moju bašču i pripoj je tvojoj, a moje radnike uzmi neka za tebe rade jer je bašča tvoja. Vesselam!"

Pismo stiže Abdullahu ibniz-Zubejru. On ga pročitao i suzama ga natopi, te kasnije ode Muaviji čak u Damask, poljubi ga u glavu i reče: "Ne ostavio te Allah bez pameti zbog koje si na tom položaju među Kurejšijama."

*** **

TREĆE: OKUPLJANJE POD ZASTAVOM ISLAMA

Mi se razlikujemo od drugih naroda. Nije nas okupila ljubav prema domovini! Nije rodoljublje to što nas okuplja. Naše domovine su sve muslimanske zemlje i svaka zemlja u kojoj se spominje Allahovo ime je domovina svih muslimana.

Nije ni krv to što nas okuplja. Krvno povezivanje je zemaljski poziv. Nije to Allah objavio u Svojoj Knjizi. Nismo se okupili ni na jednom jeziku, jer jezika je mnogo različitih.

Mi smo se okupili na ovoj akidi (vjerovanju) i na principu kojeg nam je donio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a to je LA ILAHE ILLELLAH MUHAMMEDUN RESULLALLAH.

Ovaj uzvišeni princip nas je učinio braćom i okupio nas nakon što smo bili razjedinjeni i rasuti.

"Zloba (lukavstvo) uistinu marginizira bratstvo, a mi smo danonoćno (osvanemo i omrknemo) u bratstvu naslijeđenom,

Ili se razlikuje voda iz oblaka, a naša je pitka (slatka) i potiče iz jednog oblaka, Ili se razlikuje porijeklo, nas sjedinjuje vjera koja nam znači koliko i roditelj."

Pa ukoliko se nekada ispolji grubost i desi raskidanje odnosa, vratimo se vjeri i sjetimo se da mi klanjamo po pet dnevnih namaza, da smo usmjereni prema jednoj Kibli, da slijedimo jednog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da obožavamo Jednog Gospodara i da imamo jednu Knjigu i jedan Sunnet. Pa neka je hvala Allahu!

A ono što se ponekad desi između onih koji su jedni drugima dragi nije dokaz da tu nema ljubavi, niti išta mijenja od onoga što oni u dušama nose. Allah, dželle šanuhu, kaže:

﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ﴾ (الأنعام: ١١٢)

"... a da je tvoj Gospodar htio oni to ne bi učinili." (El-En'am, 112)

Ovakve stvari se dešavaju Božijom voljom, a u tome ima mnogo koristi koje zna samo Allah, dželle šanuhu.

El-Mutenebbi kaže:

"Možda će onaj koga koriš poslije toga pobvalna djela

raditi,

i možda se tijela bolešću izliječe."

Možda mi ponekad mrzimo nešto u čemu je velika korist za nas, a nekada volimo nešto u čemu je veliko zlo po nas. A Allahova mudrost je savršena.

"Nemoj sebi planirati sudbinu, oni koji to rade propadaju, budi zadovoljan odredbama Allahovim, mi smo ti preči nego ti sebi."

I ne preziri ni jednu Božiju odredbu, jer "nekada i šteta bude korisna". Nekada se dešavaju neke stvari koje u sebi sadrže ogromne koristi, a koje ljudi nisu u stanju dokučiti niti spoznati svojim razumom, mjerenjima ni djelovanjem.

Neke od ovih stvari budu čovjeku snaga, ugled, položaj, zaštita, iskupljenje, visok stepen, a on je mislio da je to nesreća, da će ga to dotući, da je to katastrofa, a Allahova je mudrost savršena. Allahov rob mora obavezno reći, kada osvane i omrkne: "Zadovoljan sam Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kao Poslanikom."

U Ebu Davudovom Sunenu, s vjerodostojnim senedom, stoji: *"Ko kaže: Zadovoljan sam Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, kao Poslanikom, obavezan mu je Džennet."*

Mi se ni sa kim ne trebamo sporiti zbog ovosvjetskih razloga, niti iz ličnih ambicija, nego trebamo obavezno voditi računa o koristima koje se vraćaju našoj vjeri, ovom ummetu i svim muslimanima i njihovim zemljama. Moramo raditi na jačanju naših redova i sprječavanju razjedinjavanja i odvratanju svake smutnje od ovog ummeta sve dok ne bude na sigurnom.

﴿وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَتْ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

"...i On je sjedinio srca njihova. Da si ti potrošio sve ono što na Zemlji postoji, ne bi sjedinio srca njihova, ali ih je Allah sjedinio, - On je zaista Silan i Mudar." (El-En'fal, 63)

اللهم اعصمنا من الزلزل، وأنقذنا من الحطَل، وأخرجنا من الحادث الجَلَل.

"Allahu moj, sačuvaj nas grešaka, gluposti (brbljivosti, nepromišljenosti) i teške nesreće."

اللهم ثبت منا الأقدام، وسدد منا السيها، وارفع منا الأعلام، وانصُرنا بالإسلام.

"Allahu moj, učini noge naše čvrstim i strijele naše preciznim, uzdigni naše znamenitosti i pomози nas islamom."

اللهم انزع من قلوبنا الغل على الإخوان، والصغينة على الجيران، والحسد للأقران.

"Allahu moj, odstrani iz srca naših mržnju prema braći muslimanima, netrpeljivost prema komšijama i zavist prema savremenima."

اللهم اغسل قلوبنا بقاء اليقين، واسق أرواحنا من كوثر الدين، وأتلج صدورنا بسكينة المؤمنين.

"Allahu moj, operi naša srca vodom istinskog ubjeđenja i duše naše napoj sa Kevsera ove vjere, a prsa naša rashladi vjerničkom spokojnošću."

سبحان ربك رب العزة عما يصفون، وسلام على المرسلين، والحمد لله رب العالمين.

"Neka je slavljen tvoj Gospodar, Gospodar časti, daleko iznad onoga što Mu pripisuju, neka je spas nad svim vjerovjesnicima i sva hvala pripada samo Allahu, Gospodaru svih svjetova."

وصلى الله وسلم وبارك على نبينا محمد، وعلى آله وصحبه أجمعين.

"Neka je Allahov salavat, spas i blagoslov na našeg Poslanika Muhammeda, na njegovu časnu porodicu i sve njegove ashabe."

*** **

SADRŽAJ

PREGOVOR	5
ISLAMSKI ODGOJ	9
PRVO: POZDRAV U ISLAMU	9
1. SELAM - ISLAMSKI POZDRAV	9
2- KOME SMIJEMO NAZVATI SELAM	12
3. PREUZIMANJE I DOSTAVLJANJE SELAMA.....	17
4. NAZIVANJE SELAMA ŽENAMA	20
5. NEKA PRAVILA NAZIVANJA SELAMA.....	21
SELAM KOD PJESNIKA	36
DRUGO: ODZIV NA POZIV	37
1- PROPIS ODAZIVANJA NA POZIV MUSLIMANA..	37
2- PROPISI POZIVANJA	38
TREĆE: VJERA JE SAVJET	41
1- OBAVEZNOST SAVJETOVANJA	41
1- PROPISI SAVJETOVANJA	44
ČETVRTO: NAZDRAVLJANJE ONOME KOJI	
KIHNE	46
1- KADA ĆE SE NAZDRAVITI ONOME KOJI KIHNE I	
KAKO SE TO RADI?.....	46
2- DA LI JE NAZDRAVLJANJE FARZI 'AJN (obaveza	
svakog pojedinca) ILI FARZI KIFAJE (obaveza makar	
jednog među prisutnima)?	48
PETO: OBILAZAK BOLESNIKA	53

1- VRIJEDNOST OBILSKA BOLESNIKA	53
2- PROPISI OBILASKA.....	55
ŠESTO: PRAĆENJE DŽENAZE	58
1- VRIJEDNOST PRAĆENJA DŽENAZE	58
2- PROPISI DŽENAZE I IZRAŽAVANJA SAUČEŠĆA 59	
UMIJEĆE ZBLIŽAVANJA DUŠA.....	63
PRVO: NAJSVJETLIJI PRIMJERI NA KOJIMA SU SE	
ODGAJALI ASHABI.....	63
1- OBUZDAVANJE SRDŽBE	63
2- OTKLANJANJE ZLOBE I MRŽNJE.....	65
3- ULAGANJE ČASTI I IMETKA NA ALLAHOVOM	
PUTU.....	67
4- PODNOŠENJE TUĐIH GREŠAKA.....	69
5- PREKIDANJE RASPRAVA I RAD NA IZMIRIVANJU	
(KOMPROMISU)	73
6- SVOĐENJE RAČUNA SAMOME SEBI	74
DRUGO: ISLAMSKI NAČIN RJEŠAVANJA	
SPORA	82
1- SPOR IZMEĐU BILALA I EBU ZERRA	82
2- SPOR IZMEĐU MUHADŽIRA I ENSARIJA.....	83
3- SPOR IZMEĐU MUAVIJE I IBNIZ-ZUBEJRA r.a. .89	
TREĆE: OKUPLJANJE POD ZASTAVOM ISLAMA91	
SADRŽAJ.....	96